

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 1'2016

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

СЕРІЯ: "ЕКОНОМІКА"

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних наук

Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 грудня 2015 р. №1328. Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 21620-11520ПР від 12 жовтня 2015 р.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Академією муніципального управління та Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою Радою Академії Муніципального Управління (Протокол №35 від 19 січня 2016 року). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції. Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 19.01.2016

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

*Суб'єкт
видавничої
справи*

© "Аналітик", 2016

© "Економіка. Фінанси. Право", 2016

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес центр"

Шеф-редактор:

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління Аудиторської фірми "Аналітик", Заслужений юрист України

Заступник шеф-редактора:

Даций Олександр Іванович, д.е.н., професор, в.о. ректора Академії муніципального управління, Заслужений працівник освіти України

Члени Редакційної колегії:

Невелєв Олександр Михайлович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Академії муніципального управління

Вініченко Ігор Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Іванюта Василь Фалимонович, д.е.н., доцент, професор кафедри бізнес-адміністрування та зовнішньоекономічної діяльності Полтавського університету економіки і торгівлі

Клименюк Микола Миколайович, д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту Академії муніципального управління

Кондрашихін Андрій Борисович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри державних та місцевих фінансів Академії муніципального управління

Корецька Світлана Олександрівна, д.е.н., доцент

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент, завідувач секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства

Сук Петро Леонідович, д.е.н., доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Національного університету біоресурсів і природо-користування України

Присяжнюк Володимир Костянтинович, д.т.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Царенко Оксана В'ячеславівна, д.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту Академії муніципального управління

Константінов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, учений секретар Вченої ради Національної академії внутрішніх справ

Лоцихін Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, декан юридичного факультету Академії муніципального управління, Заслужений економіст України

Баймуратов Михайло Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Маріупольського державного університету, заслужений діяч науки і техніки України

Бичкова Світлана Сергіївна, д.ю.н., професор, заступник начальника кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

Василинчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри спеціальної техніки та оперативно-розшукового документування Національної академії внутрішніх справ

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач спеціальною кафедрою № 1 Національної академії Служби безпеки України, заслужений юрист України

Джужа Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ

Кампо Володимир Михайлович, к.ю.н., доцент, громадський діяч, заслужений юрист України

Клименко Олена Вікторівна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

Конonenко Леонід Минович, к.ю.н., професор, професор кафедри муніципального, цивільного та адміністративного права Академії муніципального управління

Копан Олексій Володимирович, д.ю.н., професор, перший заступник Керівника Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України

Литвин Олександр Петрович, к.ю.н., професор, професор кафедри публічно-правових дисциплін Університету сучасних знань

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, завідувач відділу проблем приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., доцент, професор кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету, академік міжнародної кадрової академії, відмінник освіти України, радник юстиції

Приходько Христина Вікторівна, к.ю.н., професор, доцент кафедри муніципального, цивільного та адміністративного права Академії муніципального управління

Фрицький Юрій Олегович, д.ю.н., професор, професор кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

Випусковий редактор:

Куцяк Олександр Анатолійович

ЗМІСТ

С.А.ТКАЧЕНКО. Функціонування підсистеми економічного моніторингу в системі стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації суб'єктів агропродовольчої сфери із точки зору інваріанту поведінки, який відображає цілі функції	4
А.В. ЧЕРЕП, О.В. ТОПЧАНЮК. Інвестиційний клімат України і шляхи його покращення	7
О.Р. ЗАХІДНА, Ю.І. МИДЛИК. Громадський контроль виконання бюджетів Львівської області	12
Л.С. ГАВАТЮК, Ю.С. КОВАЛЬСЬКА, Т.І. ПЕРЕБИКІВСЬКА. Банкрутство та методи його подолання	16
А.І. ЖУРАВЕЛЬ. Система забезпечення конкурентоспроможності промислового підприємства	18
О.Б. КОЛОМІНА, К.В. КОВТУНЕНКО. Основні форми та функції інтелектуального капіталу підприємства	20
М.Ю.МИРОНЕНКО, Д.Р. ШЛАПАК. Проблеми та перспективи розвитку інститутів спільного інвестування в Україні	23

КОНСУЛЬТАЦІЇ

Уся правда про будівельний паспорт. Як забудувати ділянку у сільській місцевості без хабаря?	27
--	----

ТКАЧЕНКО

Сергій Анатолійович
nukoblikaudit@inbox.ru

УДК 332.146.2:[65.012.122:338.43]

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДСИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО МОНІТОРИНГУ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ ІЗ ТОЧКИ ЗОРУ ІНВАНІАНТУ ПОВЕДІНКИ, ЯКИЙ ВІДОБРАЖАЄ ЦІЛІ ФУНКЦІЇ

THE OPERATION SUBSYSTEM OF THE ECONOMIC SYSTEM OF MONITORING THE STRATEGIC MANAGEMENT OF THE REGIONAL STRUCTURE AND TERRITORIAL ORGANIZATION OF THE SUBJECTS OF AGRO-FOOD SECTOR IN TERMS OF THE INVARIANT BEHAVIOR OF DISPLAYING THE TARGET FUNCTION

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту, в.о. ректора Вищого навчального закладу Міжнародний технологічний університет "Миколаївська політехніка"

У статті обґрунтовано, цілеспрямоване уявлення дозволяє розглядати функціонування підсистеми економічного моніторингу в системах стратегічного регулювання регіональної структури і територіальної організації суб'єктів агропродовольчої сфери із точки зору інваріанту поведінки, який відображає цілі функції.

В статье обосновано, целенаправленное представление позволяет рассматривать функционирование подсистемы экономического мониторинга в системах стратегического регулирования региональной структуры и территориальной организации субъектов агропродовольственной сферы с точки зрения инварианта поведения, отображающего цели функции.

In the article justified purposeful representation allows us to consider the operation of the subsystem of economic monitoring in the strategic adjustment of the regional structure and territorial organization of the subjects of agro-food sector in terms of the invariant behavior of displaying the target function.

Ключові слова: дерево цілей, моніторинг, підсистема, принципова структура, регіональна структура, система стратегічного регулювання, суб'єкт агропродовольчої сфери, територіальна організація, функція

Ключевые слова: дерево целей, мониторинг, подсистема, принципиальная структура, региональная структура, система стратегического регулирования, субъект агропродовольственной сферы, территориальная организация, функция

Keywords: tree objectives, monitoring subsystem, the basic structure, regional structure, system of strategic control, the subject of agro-food sector, territorial organization, function

ВСТУП

Деталізація цілей підсистеми веде до побудови дерева цілей. В процесі побудови дерева цілей підсистеми вирішальним фактором впливу виступає взаємозв'язок цілей, який виступає в тому, що досягнення однієї цілі сприяє реалізації іншої. При цьому цілі нижніх рівнів дерева цілей завжди виступають як засіб досягнення цілей вищих рівнів. І дерево цілей найбільш ефективно реалізується тільки в тому випадку, коли наявна достатня узгодженість окремих поодиноких цілей із вищими цілями, які логічно належать до тієї ж гілки дерева, та генеральною ціллю усієї підсистеми в цілому тощо. Не дивлячись на той факт, що на цей час наявна велика кількість досліджень вчених-економістів, пов'язаних із проблемами моніторингу при створенні та функціонуванні територіально-виробничих систем, в загальному обсязі яких виділяються такі із них як П.Ф. Аскеров [1], А. Г. Глебова [2], М. Д. Заводчиков [3], К. Е. Коба [4], Д. М. Литвинов [5], С. В. Лобова

[6], М. Р. Маірова [7], О. В. Мамай [8], В. М. Сєров [9], О. В. Хворостьянова [10] і інші, питання пов'язане із формуванням принципової структури дерева цілей підсистеми економічного моніторингу в системі стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації суб'єктів агропродовольчої сфери висвітлення не знайшло. Отож, велике практичне і теоретичне значення набуває викладення цього матеріалу, який в літературних джерелах, на наш погляд, розглянутий недостатньо та ін.

МЕТА РОБОТИ полягає в обґрунтуванні того факту, що цілеспрямоване уявлення дозволяє розглядати функціонування підсистеми моніторингу в системах регулювання регіональної структури і територіальної організації агропродовольчої сфери із точки зору інваріанту поведінки, який відображає цілі означеної функції ін.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретико-методологічною основою даної статті виступає діалектичний метод і основні положення теорії функції моніторингу, систем регулювання. У процесі дослідження використовувалися такі методи: *абстрактно-логічний* (для теоретичного узагальнення та формулювання висновків); *монографічний* (при дослідженні теоретичних методик моніторингу, систем регулювання); *економіко-статистичний*, *розрахунково-конструктивний*, *порівняльний* (при діагностиці стану функції моніторингу територіально-виробничих систем); *групування* (з метою характеристики ієрархічної структури дерева цілей); *графічний* (при побудові принципової структура дерева цілей моніторингу).

РЕЗУЛЬТАТИ

Дерево цілей підсистеми моніторингу має ієрархічну структуру, яка включає декілька рівнів (рис. 1). На першому, самому верхньому, рівні розташована генеральна ціль підсистеми F , яка полягає у підвищенні ефективності системи стратегічного регулювання регіональної структури і територіальної організації суб'єктів агропродовольчої сфери. На другому, більш низькому, рівні вона диференціюється на дві підцілі. Перша із цих підцілей f_1 проявляється в тому, щоб забезпечити користувачів на рівні регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери інформацією, необхідною

для прогнозування господарської діяльності на перспективу, об'єктивної оцінки результатів роботи за різні планові періоди, оперативного регулювання господарських процесів, виявлення резервів підвищення ефективності господарської діяльності. Друга підціль підсистеми f_2 є у наданні економіко-аналітичної інформації для суб'єктів агропродовольчої сфери, яка необхідна їм для прогнозування роботи внутрішніх структурних підрозділів, об'єктивної оцінки результатів їх господарської діяльності за окремими періодами, оперативного регулювання господарських процесів на внутрішньому рівні і виявлення резервів підвищення ефективності господарської діяльності і інше.

На третьому рівні дерева цілей відбувається подальша деталізація двох вище вказаних підцілей. Підцілі f_1 та f_2 диференціюються на підцілі $f_{1.1} - f_{1.6}$ і $f_{2.1} - f_{2.6}$, які мають призначенням видачу обліково-економічної та аналітичної інформації, відповідно, для рівня стратегічного регулювання регіональної структури і територіальної організації агропродовольчої сфери та суб'єктів агропродовольчої сфери за окремими видами підсистеми економічного моніторингу: перспективному, періодичному, оперативному, порівняльному, проблемно-орієнтованому і функціонально-вартісному; та ін.

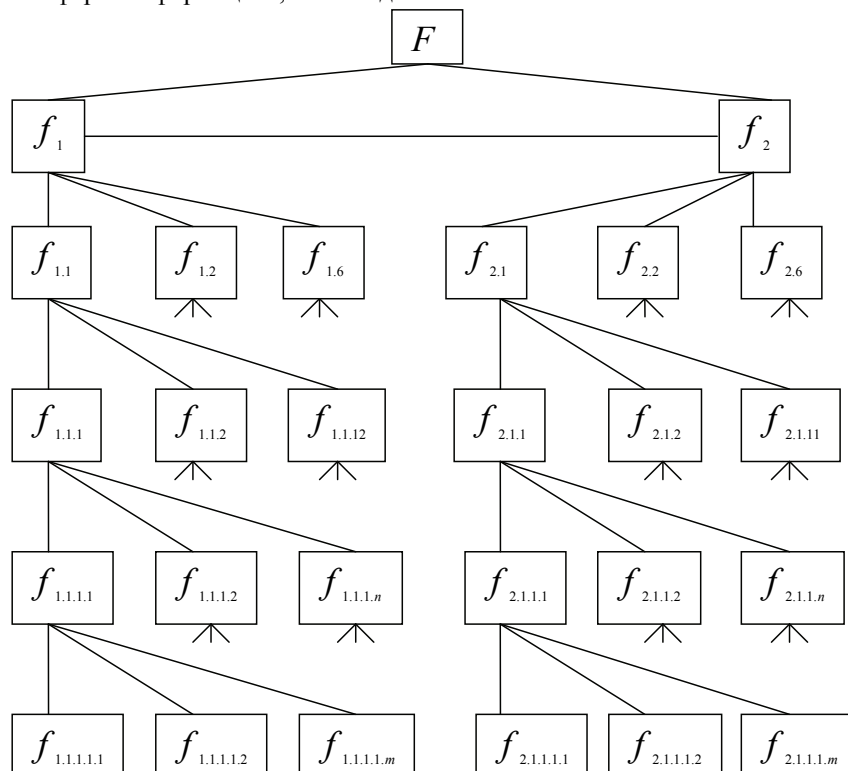

Рис. 1. Орієнтовний граф «Принципова структура дерева цілей підсистеми моніторингу в системі регулювання регіональної структури і територіальної організації суб'єктів агропродовольчої сфери»

Четвертий рівень дерева цілей підсистеми являє собою сукупність підцілей:

$(f_{1.1.1}, f_{1.1.2}, \dots, f_{1.1.12} \text{ тощо}; f_{2.1.1}, f_{2.1.2}, \dots, f_{2.1.11} \text{ тощо})$, які спрямовані на надання обліково-економічної

та аналітичної інформації за різними сторонами і напрямками розвитку виробничо-господарської діяльності, відповідно, регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери,

суб'єкта агропродовольчої сфери. Зокрема, підцілі підсистеми на даному рівні дерева її цілей передбачають надання всебічної інформації із моніторингу техніко-організаційного рівня виробництва, із моніторингу норм і нормативів, із моніторингу засобів праці, із моніторингу предметів праці, із моніторингу використання робочої сили, із моніторингу обсягу виробництва та реалізації продукції, із моніторингу якості, із моніторингу витрат на виробництво і собівартості продукції, із моніторингу прибутку та рентабельності, із моніторингу фондів економічного стимулювання, із моніторингу соціального розвитку колективу і із моніторингу фінансового стану. При цьому інформаційні дані із моніторингу фінансового стану повинні надаватися тільки на рівень регулювання суб'єктом агропродовольчої сфери, уся ж інша обліково-економічна та аналітична інформація повинна надходити користувачам, які знаходяться як на рівні стратегічного регулювання регіональної структури і територіальної організації агропродовольчої сфери, так і на внутрішньому рівні та багато ін.

П'ятий рівень дерева цілей підсистеми моніторингу, який забезпечує чотири рівні, розташованих вище, - отримання інформації за локальними питаннями, які стосуються дослідження окремих сторін і напрямків розвитку регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери, діяльності суб'єктів агропродовольчої сфери. Наприклад, на рівні стратегічного регулювання суб'єктом агропродовольчої сфери підцілі даного рівня будуть саме в отриманні інформаційних даних із моніторингу стану технічного рівня виробництва суб'єкта агропродовольчої сфери – $f_{1.1.1.1}$, із моніторингу узагальнюючого показника технічного рівня виробництва суб'єкта агропродовольчої сфери – $f_{1.1.1.2}$, із моніторингу стану рівня організації виробництва суб'єкта агропродовольчої сфери – $f_{1.1.1.3}$, таке інше.

Найнижчий, шостий рівень дерева цілей підсистеми економічного моніторингу має своїм призначенням отримання інформації за багаточисельними обліково-економічними і аналітичними показниками та критеріями ефективності. Топологія дерева цілей на цьому рівні допускає, що досягнення попередньої більш високої цілі може бути забезпечено інформацією як за одним обліково-економічним і аналітичним показником та критерієм ефективності (якості), так і за їх деякою значною сукупністю тощо.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи викладений матеріал, можливо зробити наступні конклзії, цілеспрямоване уявлення дозволяє розглядати функціонування підсистеми економічного моніторингу в системах стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації суб'єктів агропродовольчої сфери із точки зору інваріанту поведінки, який відображає цілі функції. Серед перспектив подальших розвідок у

даному напрямку розвитку особливою актуальністю, на наш погляд, відзначається питання пов'язане із розглядом обмежень економічного і інформаційно-технічного характеру, які накладаються на ціль підсистеми моніторингу в системах стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери при її створенні і функціонуванні і інше.

Список використаних літературних джерел

1. Аскеров, П.Ф. Развитие системы управления агропромышленным комплексом: диссер. ... д. э. н.: 08.00.05 / Аскеров Пулат Фазаилович; [Место защиты: Новгородский государственный универ-т]. – Москва, 2012. – 327 с.
2. Глебова, А.Г. Аграрное консультирование в системе управления инновационным развитием сельского хозяйства: диссертация ... д. э. н.: 08.00.05 / Глебова Анна Геннадьевна; [Место защиты: Всеросс. научно-исследов. ин-т организации пр-ва, труда и управ. в сель. хоз-ве]. – Москва, 2013. – 300 с.: ил.
3. Заводчиков, Н.Д. Управление издержками и прибылью в организациях агропродовольственного сектора экономики: теория, методология, практика: диссертация ... д. э. н.: 08.00.05 / Заводчиков Николай Дмитриевич; [Место защиты: Орен. гос. аграр. ун-т]. – Оренбург, 2007. – 345с.
4. Коба, Е.Е. Формирование методологии системы внутреннего контроля в агропромышленных холдингах: диссертация ... д. э. н.: 08.00.12 / Коба Екатерина Евстафьевна; [Место защиты: Автономная некоммерческая организация высшего проф. «Рос. ун-т кооперации»]. – Москва, 2012. – 310 с.
5. Литвинов, Д.М. Инструменты регулирования регионального рынка зерна: диссертация ... к. э. н.: 08.00.05 / Литвинов Дмитрий Михайлович; [Место защиты: Мичуринский гос. аграр. универси-т]. – Рязань, 2007. – 198 с.
6. Лобова, С.В. Развитие организационно-экономических отношений участников агропродовольственного рынка: диссертация ... доктора экономических наук: 08.00.05 / Лобова Светлана Владиславьевна; [Место защиты: Алтайский государственный универ-т]. – Барнаул, 2007. – 317 с.: ил.
7. Маирова, М.Р. Формирование стратегии экономической устойчивости хозяйствующих субъектов регионального АПК: диссертация ... к. э. н.: 08.00.05 / Маирова Марьяна Руслановна; [Место защиты: Институт информатики и проблем регионального управления]. – Нальчик, 2010. – 183 с.
8. Мамай, О. В. Управление инновационным развитием аграрного сектора региональной экономики: диссертация ... доктора экономических наук: 08.00.05 / Мамай Оксана Владимировна; [Место защиты: Самарский государственный экономический университет]. – Самара, 2012. – 359 с.: 14 ил.
9. Серов, В.М. Формирование программно-целевого управления региональным АПК: теория, методология, практика: автореферат диссер. ... доктора экономических наук: 08.00.05 / Серов Вячеслав Михайлович; [Место защиты: Орловский государственный аграрный ун-т]. – Брянск, 2005. – 40 с.
10. Хворостьянова, О.В. Формирование стратегии диверсификации производства в организациях аграрной сферы: диссертация ... кандидата экономических наук: 08.00.05 / Хворостьянова Ольга Владимировна; [Место защиты: Сев.-Кавказ. гос. технический ун-т]. – Ставрополь, 2009. – 186 с.: ил.

ЧЕРЕП

Алла Василівна

УДК 005:330.322(477)

ТОПЧАНЮК

Олена Василівна
alenatorpchanuk@ya.ruІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ І
ШЛЯХИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯINVESTMENT CLIMATE OF UKRAINE AND
WAYS TO IMPROVEMENTд.е.н., професор кафедри
фінансів і кредиту,
Запорізький національний
університетстудент магістратури,
Запорізький національний
університет

Стаття присвячена аналізу стану інвестиційного клімату України та його особливості на сучасному етапі розвитку, досліджено основні можливості покращення розвитку економіки та активізації інвестиційної діяльності. Визначена необхідність зовнішнього інвестування в економічні сфери держави з метою формування сприятливого інвестиційного клімату. Розглянуто напрями та заходи Уряду, які забезпечують підвищення інвестиційної активності в Україні.

The present article is dedicated to the analysis of investment climate of Ukraine and its peculiarities at the present stage of development, the main opportunities to improve economic development and investment activity. Determined the need for foreign investment in sectors of the economy of the state with the aim of creating a favourable investment climate. Considered to directions and measures of the Government, providing the increase of investment activity in Ukraine.

Статья посвящена анализу состояния инвестиционного климата Украины и его особенности на современном этапе развития, исследованы основные возможности улучшения развития экономики и активизации инвестиционной деятельности. Определена необходимость внешнего инвестирования в экономические сферы государства с целью формирования благоприятного инвестиционного климата. Рассмотрены направления и меры Правительства, которые обеспечивают повышение инвестиционной активности в Украине.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, іноземний капітал, країни-інвестори, економічна діяльність, стабільний розвиток

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционный климат, зарубежный капитал, страны-инвесторы, экономическая деятельность, стабильное развитие

Keywords: investment, investment climate, foreign capital, investors, economic activity, sustainable development

ВСТУП

Сьогодні в економіці України відбуваються швидкі та не до кінця прогнозовані перетворення, спричинені політичними та іншими факторами впливу. Зрозуміло, що для стабілізації та розвитку нашої держави внутрішніх фінансових ресурсів недостатньо, у зв'язку з чим доцільним є залучення коштів іноземних інвесторів.

Але ситуація ускладнюється тим, що проблема інвестування вирішується в умовах світової та внутрішньої економічної кризи, коли попит на інвестиції значно перевищує їх пропозицію. З одного боку нестабільне економічне становище потребує залучення довгострокового капіталу, який сконцентрований в руках стратегічних іноземних інвесторів. З іншого боку, за оцінками внутрішніх, іноземних суб'єктів господарювання, інвестиційний клімат в Україні є несприятливим для залучення капіталу в економіку країни.

Тому вирішення питань ефективного залучення та використання іноземних інвестицій в Україні є одним із найбільш актуальних завдань економічної науки. Інвестиційний клімат в Україні досліджували багато вчених, зокрема: Євтушенко Г.І. [1], Левківський Т.А.

[1], Мединська Т.В. [2], Мельник М.І. [2]. Проблематикою створення привабливого інвестиційного середовища для залучення іноземних інвестицій, реалізації інвестиційного потенціалу займаються такі вчені: як Майорова Т.В. [3], Пересада А.А. [4], Носова О.В. [5] Кравців В.С. [6], Мельник М.І. [6], Антонов В.Б. [6] та інші.

МЕТА РОБОТИ полягає в дослідженні інвестиційного клімату в Україні та напрямів поліпшення інвестиційного середовища

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є законодавчі та нормативні акти України, матеріали Державного Комітету статистики в Україні, результати наукових розробок вітчизняних та зарубіжних вчених стосовно проблеми дослідження. У процесі написання даної роботи використовувались наступні методи: абстрактно-логічний, загально-науковий (опрацювання наукових праць); порівняльний (порівняння за величиною іноземного капіталу різних країн-інвесторів), статистичні методи.

РЕЗУЛЬТАТИ

Іноземні інвестиції сприяють економічному зростанню приймаючої економіки, її інтеграції в світове господарство на основі перенесення виробничих потужностей, передачі технологій, капіталу, управлінського досвіду, навичок, інновацій. Згідно з Законом України «Про інвестиційну діяльність» інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, внаслідок якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект [7].

В Україні нормативно-правові документи, які унормовують здійснення інвестиційної діяльності в країні є Закон України «Про інвестиційну діяльність»

[7] та Указ Президента України «Про заходи щодо вдосконалення інвестиційної діяльності в Україні»[8], це стосуються загальнодержавного рівня. Рейтинги інвестиційної привабливості регіонів, інвестиційні паспорти регіонів, інвестиційні атласи по регіонах, формуються Державним агентством з інвестицій та управління національними проектами України [9].

За даними Державного комітету статистики в Україні [10] у січні – червні 2015 року в економіку України іноземними інвесторами вкладено 1042,4 млн. дол. США та вилучено 351,3 млн. дол. США прямих інвестицій. Зменшення капіталу за рахунок переоцінки, утрат та перекласифікації за цей період становить 3604,0 млн. дол. США Розглянемо, рис.1.

Рис.1. Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України, млрд.дол.

[складено авторами на основі [10]]

Обмеженість внутрішнього інвестиційного потенціалу та низька привабливість реального сектору економіки для іноземних інвесторів не сприяють формуванню передумов для модернізації необоротних активів, виробничих технологій, інфраструктури. Це, в свою чергу, знижує конкурентоспроможність національної економіки на міжнародній арені.

Кількість держав світу, які інвестують капітал в економіку України, на 1 січня 1996 року становила 94 країни, на початок 2015 року – 128. Найбільші обсяги прямих інвестицій надходять від нерезидентів із 10 країн, яким належить понад 83 % загального обсягу прямих інвестицій в економіку України (табл. 1).

Таблиця 1

10 найбільших країн-інвесторів в економіку України станом на 01.07.2015, млн. дол.

Держава	Обсяг прямих інвестицій станом на 01.07.2015 (млн.дол.)	У % до загальної суми
Кіпр	12274,1	34,5
Німеччина	5489,0	15,4
Нідерланди	5108,0	14,3
Російська Федерація	2685,6	7,5
Австрія	2354,3	6,6
Велика Британія	1953,9	5,5
Віргінські Острови (Брит.)	1872,6	5,3
Франція	1539,2	4,3
Швейцарія	1371,2	3,9
Італія	966,6	2,7
Всього	35614,5	100

У % значенні основні країни-інвестори, у загальній сумі займають: Кіпр – 34,5 %, Німеччина – 15,4 %, Нідерланди – 14,3 %, Російська Федерація – 7,5 %, Австрія – 6,6 %, Велика Британія – 5,5 %, Віргінські Острови (Брит.) – 5,3 %, Франція – 4,3 %, Швейцарія – 4,3 % та Італія – 2,7 %. Розглянемо, який % капітальних інвестицій надходить в різні регіони України, рис. 2.

Швейцарія – 4,3 % та Італія – 2,7 %. Розглянемо, який % капітальних інвестицій надходить в різні регіони України, рис. 2.

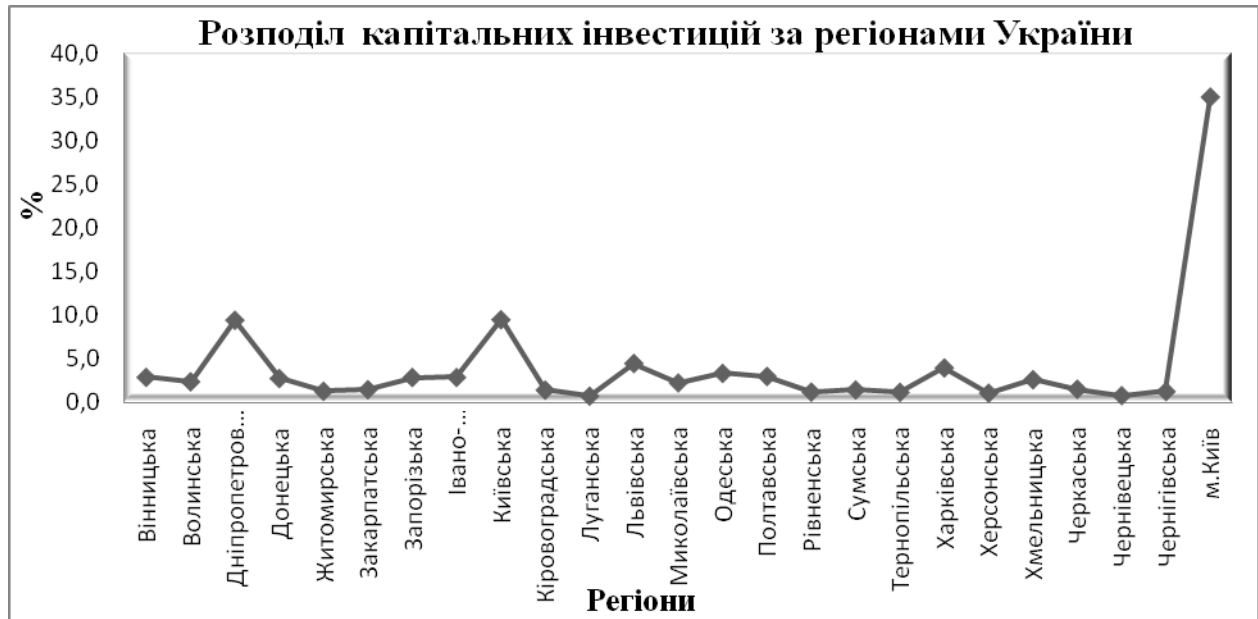

Рис. 2. Капітальні інвестиції за регіонами за 01.09.2015, млн. грн.
[складено авторами на основі [10]]

Таблиця 2

Капітальні інвестиції за регіонами за 01.09.2015, млн. грн.
[складено авторами на основі [10]]

	Обсяг інвестицій станом на 01.09.2015	У % до загальної суми
Україна	160722,6	100
Вінницька	4583,9	2,85
Волинська	3770,4	2,35
Дніпропетровська	15106,5	9,40
Донецька	4383,5	2,73
Житомирська	2034,4	1,27
Закарпатська	2326,5	1,45
Запорізька	4563,9	2,84
Івано-Франківська	4574,7	2,85
Київська	15197,5	9,46
Кіровоградська	2241,6	1,39
Луганська	1141,8	0,71
Львівська	7153,6	4,45
Миколаївська	3565,1	2,22
Одеська	5320,4	3,31
Полтавська	4760,1	2,96
Рівненська	1895,1	1,18
Сумська	2268,1	1,41
Тернопільська	1854,2	1,15
Харківська	6325,6	3,94
Херсонська	1682,5	1,05
Хмельницька	4164,3	2,59
Черкаська	2402,1	1,49
Чернівецька	1234,4	0,77
Чернігівська	1997,8	1,24
м.Київ	56174,6	34,95

Отже, основні регіони-реципієнти за надходженням інвестицій у 2015 році є такі регіони як

Дніпропетровський – 9,4 %, Київський – 9,46 %, Львівський 4,45 %, Одеський – 3,31 %, Харківський –

3,94 %, Полтавський – 2,96 %, але лідером виступає місто Київ з питомою вагою 34,95 %.

На жаль, Запорізька область займає лише 7 рейтингове місце за обсягом інвестицій станом на 01.09.2015 і складає 2,84 %. Таким чином, обсяги залучення капітальних інвестицій підприємств України у січні-червні 2015 року складають 98,7 млрд. грн., що становить 90,8 % до відповідного періоду 2014 року.

Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами залучення капітальних інвестицій, у січні – червні 2015 року залишаються: промисловість – 33,7 млрд. грн., будівництво – 15,0 млрд. грн., інформація та телекомунікації – 14,5 млрд. грн., сільське, лісове та рибне господарство – 9,4 млрд. грн., оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 7,6 млрд. грн., транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 6,0 млрд. грн., операції з нерухомим майном – 3,8 млрд. грн.

Україна за 2014 рік піднялася на 20 позицій у рейтингу інвестиційної привабливості. Про це йдеться у рейтингу інвестиційної привабливості країн світу International Business Compass за 2015 рік, опублікованому компанією BDO. Україна в рейтингу розташовується на 89 місці і входить до переліку країн, що показали найкраще зростання за рік, нарівні з Білоруссю і Латвією. У 2014 році наша країна займала 109 місце - таким чином, за рік вона піднялася в рейтингу BDO IBC на 20 позицій [11].

Світовий банк спільно з Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC) опублікував щорічний рейтинг Doing Business – 2015. Цей рейтинг відобра-

жає, наскільки та чи інша країна сприятлива для ведення бізнесу. Україна увійшла в Топ-100 рейтингу. Піднявшись на 16 позицій, країна зайняла 96 місце.

У своєму щорічному звіті Світовий Банк відзначає успіхи України, особливо у вдосконаленні свобод ведення бізнесу, яких вона досягла в 2012-2013 рр. До основних з них фахівці СБ відносять проведення в цей період глибоких реформ у восьми з десяти основних сфер полегшення життя діючого бізнесу в Україні. Зокрема, йдеться про спрощення процедури відкриття бізнесу, забезпечення прозорості його взаємодії з державними структурами, а також зниження ризиків.

Для подальшого покращення інвестиційного клімату України актуальним на сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

В Україні здійснюються кроки по створенню якісно нових умов ведення бізнесу, що мають забезпечити відбудову економіки країни, сприяти їй стабільному розвитку та активізації інвестиційної діяльності. Дослідивши підписаний Президентом України Указ Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020", пропонуємо заходи які направлені на покращення стабільного розвитку та активізації інвестиційної діяльності в Україні [12].

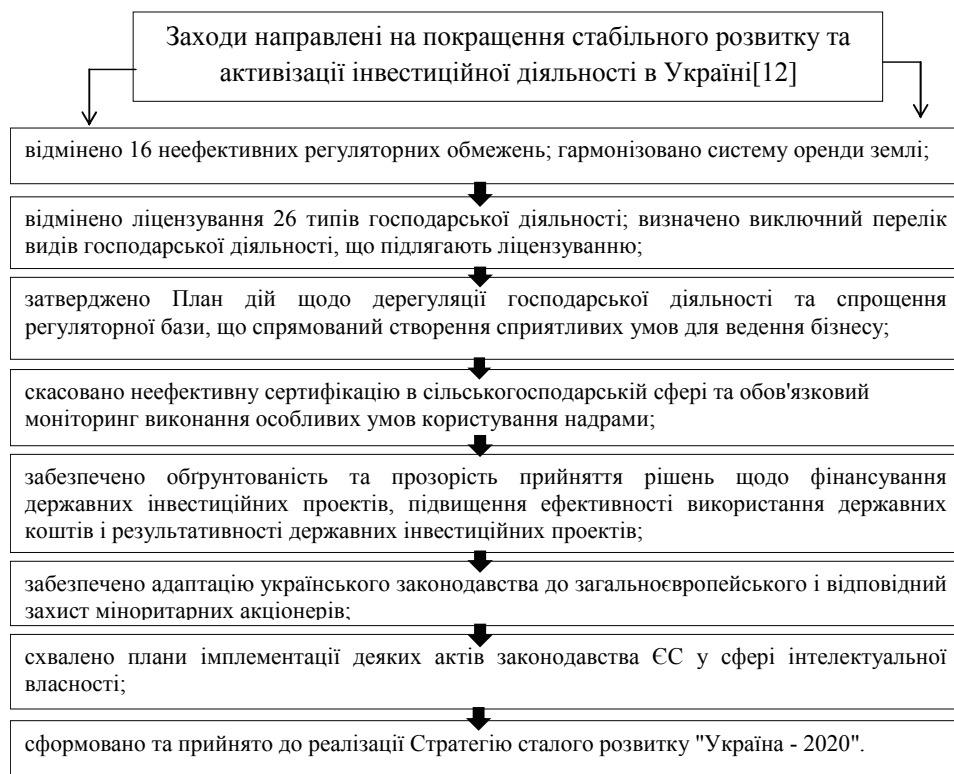

Рис. 3. Заходи які покращують розвиток економіки та активізації інвестиційної діяльності
[узагальнено авторами на основі Указу Президента Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020"[12]]

Тобто перед Урядом України стоять першочергові завдання подолання всіх негативних факторів, які впливають на інвестиційне середовище країни. При цьому необхідно захистити вітчизняних виробників та залишити стратегічні, провідні національні підприємства в державній власності. Адже стратегічним завданням держави є, насамперед, захист загальнонаціональних інтересів країни та підняття її конкурентоспроможності на світових ринках.

ВИСНОВКИ

Таким чином, із усього вищезазначеного проведене дослідження аналізу інвестиційного клімату в економіці України за міжнародними оцінками засвідчило виключну необхідність системного виявлення основних тенденцій погіршення інвестиційного клімату та пошуку можливих шляхів формування сприятливого інвестиційного клімату національної економіки.

Для підвищення інвестиційної привабливості України важливе місце слід відвести моделюванню інвестиційного клімату. При цьому, принципово досягнути об'єктивності оцінки загальної економічної ситуації у державі, що дасть системне уявлення про мотивацію поведінки іноземного інвестора і відобразить важелі впливу на остаточне рішення щодо перспектив інвестування. Формування інвестиційного клімату є безальтернативною основою підвищення ролі іноземного інвестування у процесах розвитку України та її інтеграції у світову економіку.

Список використаних джерел

1. Євтушенко Г.І., Левківський Т.А. Іноземне інвестування в Україні: Сучасний стан та перспективи: наук. стат. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – №1. – С. 13.

2. Мединська Т.В., Мельник М.І. Забезпечення сприятливого податкового клімату з метою активізації інвестиційних процесів в Україні / Т.В. Мединська, М.І. Мельник // Економіка, фінанси, право. – 2011. – № 5. – С. 23–28.

3. Майорова Т. В. Залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізації / Т. В. Майорова // Вісник КНЕУ імені В. Гетьмана. – 2011. – № 1. – С. 89.

4. Пересада А.А. Інвестиційний аналіз: навч.-метод. посібн. для самост. вивч. дисц. / А.А. Пересада. – К.: КНЕУ, 2003. – 134 с.

5. Носова О.В. Інвестиційний клімат в Україні: основні напрями поліпшення / О.В. Носова // Соціально-економічна та регіональна політика. – 2010. – № 1. – С. 59.

6. Залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України: проблеми та політика активізації: монографія / В.С. Кравців, М.І. Мельник, В.Б. Антонов; НАН України, Ін-т регіон. дослідж. – Л., 2011. — 366 с.

7. Про інвестиційну діяльність. Закон України № 1560-XII від 18 вересня 1991 року (в редакції від 09 листопада 2013 року на підставі документу 639-19)

8. Про заходи щодо вдосконалення інвестиційної діяльності в Україні. Указ Президента України № 912/2009 від 10 листопада 2009 року

9. Атлас інвестиційної привабливості України та інвестиційні паспорти [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrproject.gov.ua>

10. Офіційний сайт державної служби статистики. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

11. Сайт "Доступ до правди" створено за ініціатииви ГО "Центр UA". Режим доступу: <https://dostup.pravda.com.ua>

12. Указ Президента України Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" від 12.01.2015 № 5/2015

ЗАХІДНА

Оксана Романівна

Oksana.zaxidna@gmail.com

УДК 336.1

МИДЛИК

Юлія Іванівна

**ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ
ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ ЛЬВІВСЬКОЇ
ОБЛАСТІ****A PUBLIC INSPECTION OF
IMPLEMENTATION OF BUDGET IN LVIV**

к.е.н., доцент, Львівський
національний університет
імені Івана Франка

бакалавр спеціальності
"Фінанси і кредит", Львів-
ський національний універ-
ситет імені Івана Франка

У статті визначена сутність громадського контролю, як рушійного інструменту захисту прав громадян. Лише громадський контроль забезпечує підвищення ефективності діяльності як органів публічної влади, так і підприємств, установ й організацій, що надають соціальні послуги, а також підтримує зв'язок між владою і громадянами.

В статье определена сущность общественного контроля, как движущего инструмента защиты прав граждан. Только общественный контроль обеспечивает повышение эффективности деятельности как органов публичной власти, так и предприятий, учреждений и организаций, предоставляющих социальные услуги, а также поддерживает связь между властью и гражданами.

In the article the essence of public inspection as a main instrument for the protection of human rights is defined. Only the public inspection provides the increase of efficiency of activity both public power and enterprises, establishments and organizations that provide social services, and also keep the relations between authorities and citizens.

Ключові слова: громадський контроль, видаткова частина місцевих бюджетів, фінансова грамотність

Ключевые слова: общественный контроль, расходная часть местных бюджетов, финансовая грамотность

Keywords: public inspection, expense share of local budgets, financial literacy

ВСТУП

Бюджетна політика, якщо вона спрямована на проведення всебічної модернізації вітчизняної економіки, здатна створити умови для підвищення її ефективності та поліпшення інвестиційного клімату. Необхідна умова для цього – прийняття видаткових зобов'язань на основі ретельної оцінки їх ефективності та за наявності ресурсів для їх гарантованого виконання в межах прийнятих бюджетних обмежень, забезпечення збалансованості бюджету, перехід до середньострокового бюджетного планування, здійснення оцінки пріоритетності стратегічних завдань, відповідних реальним можливостям. Серед вітчизняних науковців, які досліджували питання громадського контролю, можна назвати таких дослідників: О. Андрійко, В. Бакуменко, М. Заріцький, А. Крупник, В. Малиновський, Б. Паршин, А. Тороп та ін.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні сутності громадського контролю, у з'ясуванні необхідності його використання, а також у дослідженні будови громадського контролю і використання його на практиці.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційною базою роботи є матеріали періодичних видань, ресурси Internet, закони України та інші нормативно-правові акти, наукові праці.

У даній статті були використані наступні методи дослідження: спостереження, узгодження, узагальнення, моделювання, аналізу.

РЕЗУЛЬТАТИ

Для прозорого виконання бюджетів в Україні має бути застосований громадський контроль. Протягом 24 років незалежності України відбувалося віддалення влади від народу. Втрата зв'язку між виборцями та народними представниками особливо гостро відчувається на місцевому рівні. Отже, за часів незалежності представницькі органи влади зосереджували в своїх руках повну свободу дій, яка з часом переросла у всюдозволеність і повне відчуття безвідповідальності. Це спричинило невдоволення громадськості і призвело до масових виявів протестів, які вилились у революцію у 2004 та 2013-2014 роках. Події, які сьогодні відбуваються на теренах нашої країни, спричинила криза в політичному та соціальному житті держави, яка знайшла свої відображення і у діяльності органів місцевого самоврядування.

Для вирішення цих проблем необхідно посилити громадський контроль за діяльністю органів

публічної влади та її посадових осіб, а також за діяльністю недержавних суб'єктів, яка спрямована на задоволення соціальних потреб та інтересів населення.

Згідно статті 38 Конституції України "громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування". Така конституційна норма передбачає як у теоретичному, так і в практичному контексті громадський контроль за органами державного управління і місцевого самоврядування [2, ст.38].

Громадський контроль – це один із видів соціального контролю, який здійснюється об'єднаннями громадян та самими громадянами. Він є важливою формою реалізації демократії і способом залучення населення до управління суспільством та державою [3].

Суб'єктами громадського контролю є: громадські об'єднання, політичні партії, органи самоорганізації населення, збори громадян за місцем проживання, трудові колективи, окремі громадяни [5].

Об'єктами громадського контролю виступає діяльність: органів державної влади, представницьких органів місцевого самоврядування, виконавчих органів місцевого самоврядування; державних та комунальних установ, підприємств, організацій, що надають адміністративні та соціальні послуги, недержавних установ, підприємств, організацій, що надають соціальні послуги [5].

Одним з основних аспектів, що потребує контролю громадськості, є видаткова частина місцевих бюджетів, так як під виглядом турботи про людей органи влади використовують свої повноваження для "засвоєння фінансових ресурсів" та використовують власні шляхи впливу для приховування цих фактів.

Бюджетний кодекс України, а саме стаття 28 "Доступність інформації про бюджет" відзначає: "Публічне представлення інформації про виконання місцевих бюджетів (крім бюджетів сіл і селищ) відповідно до показників, бюджетні призначення щодо яких затверджені рішенням про місцевий бюджет, здійснюється до 20 березня року, що настає за звітним. Інформація про час і місце публічного представлення такої інформації публікується разом з інформацією про виконання відповідних бюджетів" [1, ст.28].

Найбільш доступним місцем зберігання інформації про місцеві бюджети є сайти міських рад, на яких потрібно розмішувати усю звітність про використання фінансових ресурсів. У містах Львівської області простежується вибірковість висвітлення інформації про місцеві бюджети.

Львів, Дрогобич, Моршин, Самбір та Стрий в останні 3 роки виставляють інформацію про дохідну та видаткову частини своїх бюджетів на осуд громадськості. У Новому Роздолі, Трускавці та Червонограді з 2013 по 2015 роки були спроби висвітлення інформації на своїх сайтах, але не більше одного разу за даний період. На сайті Бориславської міської ради така інформація зовсім відсутня (Табл.1.) [6].

Таблиця 1

Доступ громадськості до інформації про місцеві бюджети Львівської області

<i>Місто</i>	<i>Розміщення інформації в інтернет мережі</i>	<i>2013 р.</i>	<i>2014 р.</i>	<i>2015 р.</i>
м. Львів	Сайт Львівської міської ради (http://city-adm.lviv.ua/lmr/budget)			
м. Борислав	Сайт Бориславської міської ради (www.boryslavmk.gov.ua)			
м. Дрогобич	Сайт Дрогобицької міської ради (www.drohobych-rada.gov.ua)			
м. Моршин	Сайт Моршинської міської ради (www.morshyn-rada.gov.ua)			
м. Новий Розділ	Сайт Новороздільської міської ради (www.novyrozdil.lviv.ua)			
м. Самбір	Джерело: Сайт Самбірської міської ради (www.sambircity.gov.ua/index.php?id)			
м. Стрий	Сайт Стрийської міської ради (www.stryi-rada.gov.ua)			
м. Трускавець	Сайт Трускавецької міської ради (www.truskavets-city.gov.ua)			
м. Червоноград	Сайт Червоноградської міської ради (www.chervonograd-city.gov.ua)			

Приховування інформації про місцеві бюджети унеможливило реалізацію прав і свобод громадян щодо задоволення та узгодження соціальних потреб та інтересів населення. Для об'єктивного розуміння соціально-економічної ситуації у місті інформація, яка розміщується на офіційних інформаційних

порталах, повинна бути повною та достовірною. Також на сайтах міських рад повинні розмішуватися звіти органів місцевого самоврядування по видатковій частині місцевих бюджетів із конкретним зазначенням, на що були витрачені фінансові ресурси

та який економічний чи соціальний ефект це принесе міській громаді.

Відсутність у переважної частини населення професійних знань у сфері бюджетного процесу вимагає підвищення фінансової грамотності членів територіальних громад з метою їх залучення до здійснення громадського моніторингу формування та виконання місцевих бюджетів.

Ще одним способом ефективного громадського моніторингу місцевих бюджетів є включення громадських делегатів до процесу розробки, розгляду та затвердження бюджету.

Основними засобами громадського контролю повинні стати: - включення громадських делегатів до процесу розгляду, затвердження та виконання місцевих бюджетів; - фокус-групові дискусії виконання місцевих бюджетів; - соціальні та статистичні дослідження шляхом анкетування громадян міста; - участь громадян у місцевих зборах.

За терміном здійснення громадський контроль місцевих бюджетів повинен реалізовуватися в три етапи: - попередній; - поточний; - заключний.

Попередній громадський контроль здійснюється напередодні певної події або рішення шляхом відстеження планів та намірів об'єкту контролю, зокрема проєктів, що готуються до прийняття. Попередній контроль для досягнення цілей громадян доречно було б видозмінити і проводити його не у формі контролю, а у формі партнерської взаємодії, а саме, у кожному районі міста проводити загальні збори громадян де би чітко визначались пріоритетні шляхи розвитку міста. Прийняття рішень загальних зборів громадян районів міста проходило б по основних напрямках: - визначення списку інфраструктурних потреб окремо взятого району; - визначення списку загальноміських потреб; - обрання делегатів до місцевих бюджетних форумів; обрання делегата проведення моніторингу місцевого бюджету. Наступним етапом громадської ініціативи розвитку міста є проведення місцевого бюджетного форуму, на якому будуть розглянуті списки інфраструктурних потреб окремо взятих районів міста та загальноміські проблеми та визначені найбільш пріоритетні потреби окремо взятих районів та міста в цілому та їх співставлення із фінансовими можливостями місцевого бюджету; обрання із делегатів форуму комісії із трьох чоловік для представлення інфраструктурних потреб міста на сесії міської ради. Голосування щодо виділення коштів по місцевих проєктах повинно відбуватися по кожному проєкту окремо. За співставлення інфраструктурних потреб міста і фінансовими ресурсами запланованими на наступний бюджетний рік повинен відповідати фінансовий відділ міської ради. У малих містах, де немає мають поділу на райони доцільно було б обирати делегатів для представлення інфраструктурних потреб міста на загальних зборах громадян міста.

Поточний громадський контроль здійснюється безпосередньо у ході діяльності і полягає у регулярній перевірці того, як триває робота, обговоренні проблем, що виникають, та виробленні пропозицій щодо їхнього усунення. Поточний

контроль за витрачанням бюджетних ресурсів як і моніторинг бюджету будуть здійснювати ради моніторингу місцевих бюджетів, власне на які і буде покладена контрольна функція.

Заключний контроль здійснюється після того, як роботу виконано. Він полягає у тому, що фактичні результати порівнюються із потрібними, на підставі чого виробляються заходи щодо неухильного виконання рішення або додержання норми та запобігання можливих відхилень у майбутньому. Результати громадського контролю повинні регулярно розглядатись Радою моніторингу виконання місцевих бюджетів, а щорічна доповідь за наслідками громадського контролю - представлятися на розгляд відповідної місцевої ради. В умовах становлення громадського суспільства в Україні громадський контроль повинен стати не лише невід'ємною частиною державного управління та місцевого самоврядування, але й найважливішим чинником соціально-економічного розвитку територій. Повинні зав'язатися тісні взаємозв'язки між органами місцевого самоврядування та громадськістю для популяризації дій влади та відновлення довіри до неї.

Основними проблемами громадського контролю місцевих бюджетів є: доступність, достовірність та правдивість інформації про міські бюджети та її обсяги у широкому доступі; виклад самої інформації про міські бюджети; рівень фінансової грамотності мешканців міста як учасників громадського моніторингу бюджету.

Актуальні проблеми формування місцевих бюджетів Львівської області є:

- існування істотних протиріч в нормативно-законодавчій базі, що регулює формування і використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів, а саме: діють протилежні за змістом законодавчі норми, кожна з яких використовується урядом залежно від завдань, що постають в новому бюджетному році; існують неузгодженості в термінології;

- суттєва диференціація районів Львівської області – як за рівнем власних доходів місцевих бюджетів, так і за рівнем видатків у розрахунку на одного мешканця;

- обмеженість доступу органів місцевого самоврядування до ринку запозичень;

- надмірна централізація управління місцевими бюджетами та відсутність чіткого розподілу компетенції щодо вирішення конкретних завдань між центральними органами влади і органами регіонального та місцевого самоврядування;

- відсутність ефективного громадського моніторингу та контролю за виконанням місцевих бюджетів;

- нестабільність джерел формування доходів місцевих бюджетів та відсутність ефективного механізму міжрегіонального перерозподілу державних доходів;

- недосконалість міжбюджетних відносин, що зумовлена їх невідповідністю швидким змінам, що відбуваються;

- наявність проблем у самій структурі місцевих бюджетів, а також їх вертикальна та горизонтальна розбалансованість.

Основними напрямками подолання вище перелічених проблем, пов'язаних із формуванням місцевих бюджетів, є:

- підвищення контролю при сплаті та використанні доходів місцевих бюджетів;
- пошук альтернативних джерел наповнення доходної частини бюджетів фінансовими ресурсами;
- формування доходної частини на підставі об'єктивної оцінки їх податкового потенціалу;
- використання стабільних базових показників та нормативних розрахунків від державних показників до місцевих бюджетів;
- розробка правових засад й механізмів бюджетного регулювання в Україні, де фіксуються стабільні частки різних рівнів влади – центральної, регіональної, місцевої – у розподілі загальнодержавних (регулюючих) податків;
- залишати у розпорядженні місцевих органів влади відсоток від усіх платежів, що збираються на їх території. Це стимулюватиме місцеву владу до економічного, соціального та культурного розвитку регіонів;
- забезпечення ефективності міжбюджетних відносин;
- створення ринку муніципальних цінних паперів. Акумуляція коштів через випуск облігацій місцевих позик — явище нове для вітчизняної економіки, тому ринок муніципальних цінних паперів потребує якнайшвидшого розвитку, оскільки саме кошти, зібрані під відповідальність місцевої влади, в першу чергу, можуть бути спрямовані на збереження і розвиток виробничого потенціалу регіону, що відповідає інтересам не тільки влади, а і населення певної території;
- розробка та реалізація податкової політики, яка повинна ґрунтуватись на чіткому законодавчому розподілі повноважень та відповідальності між державними, територіальними і місцевими рівнями управління;
- в Україні необхідно створити багатоканальну систему формування бюджету, на основі якої кожен рівень бюджетної системи повинен мати власні доходи. Обсяг цих доходів має бути достатнім для забезпечення функцій і обов'язків, які покладаються на той чи інший рівень влади[4].

ВИСНОВКИ

Громадський контроль є потужним фактором залучення індивідуумів до демократичних групових процесів, що дозволяє їм набувати досвіду та

навичок артикуляції і реалізації власних інтересів у поєднанні з інтересами громади. З метою посилення суспільної значущості громадського сектора як одного з інститутів публічної влади, суб'єкти громадського контролю мають бути уповноваженими звертатися для представлення та захисту прав громади до Конституційного Суду, Президента, органів виконавчої влади вищого рівня про визнання тих чи інших актів органів влади незаконними, неефективними, недоцільними та їх скасування. Не реагування або неналежне реагування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб на такі звернення суб'єктів громадського контролю має передбачати відповідні санкції.

Принциповим кроком до встановлення чіткого громадського контролю за владою є її інформаційна прозорість, відкритість і доступність для громадян.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України. Прийнятий ВРУ 8 липня 2010 року. – К.: Істина, 2010. ст.28
2. Конституція України // Відомості Верховної Ради — 1996 —ст.38
3. Крупник А.С. Громадський контроль: сутність та механізми здійснення / А.С. Крупник // Теоретичні та прикладні питання державотворення. – 2007. – № 1.
4. Малиновський В.Я. Державне управління: навч. посіб. - Луцьк: Ред. - вид. від. „Вежа” Вол. Держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. - 558с.
5. Мучник А.Г. Комментарий к Конституции Украины. - 2-е изд., исправ. и доп. - Кн. 1. – 400 с.
6. Офіційні сайти міських рад міст Львівської області:
 - Міська рада м. Львів.- Режим доступу: <http://city-adm.lviv.ua/lmr/budget>
 - Міська рада м. Борислав - Режим доступу: www.boryslavmvmk.gov.ua
 - Міська рада м. Дрогобич - Режим доступу: www.drohobych-rada.gov.ua
 - Міська рада м. Моршин - Режим доступу: www.morshyn-rada.gov.ua
 - Міська рада м. Новий Розділ - Режим доступу: www.novyrozdil.lviv.ua
 - Міська рада м. Самбір - Режим доступу: www.sambircity.gov.ua/index.php?id
 - Міська рада м. Стрий- Режим доступу: www.striy-rada.gov.ua
 - Міська рада м. Трускавець - Режим доступу: www.truskavets-city.gov.ua
 - Міська рада м.Червоноград – Режим доступу: www.chervonograd-city.gov.ua

ГАВАТЮК

Людмила Станіславівна

к.е.н., асистент кафедри
фінансів, Буковинський
державний фінансово-
економічний університет

КОВАЛЬСЬКА

Юлія Сергіївна

студентка, Буковинський
державний фінансово-економічний
університет

ПЕРЕБИКІВСЬКА

Тетяна Ігорівна

студентка, Буковинський
державний фінансово-економічний
університет

УДК 347.36

БАНКРУТСТВО ТА МЕТОДИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

BANKRUPTCY AND METHODS OF ITS POVERTY

У статті аналізується сутність банкрутства підприємства, основні методи його подолання та особливості банкрутства підприємств в Україні, основні причини виникнення банкрутства. Запропоновано заходи щодо вдосконалення процедури банкрутства підприємств.

В статье анализируется сущность банкротства предприятия, основные методы его преодоления и особенности банкротства предприятий в Украине, основные причины возникновения банкротства. Предложены меры по совершенствованию процедуры банкротства предприятий.

In the article the essence of bankruptcy, basic methods and features to overcome bankruptcy in Ukraine and also the main causes of the bankruptcy are analyzing. The measures to improve the procedure of bankruptcy of enterprise are proposed.

Ключові слова: банкрутство, неплатоспроможність, фінансова санація, методи подолання банкрутства, причини банкрутства, криза

Ключевые слова: банкротство, неплатежеспособность, финансовая санация, пути преодоления банкротства, причины банкротства, кризис

Keywords: bankruptcy, financial sanitation, methods of overcoming the bankruptcy, causes of bankruptcy, crisis

ВСТУП

Більшість вітчизняних підприємств України сьогодні потерпають від фінансових ускладнень, викликаних як зовнішніми загальнодержавними проблемами, так і внутрішніми. Сукупність усіх цих факторів викликає необхідність постійної діагностики фінансового стану підприємств з метою упередження кризового розвитку, запобігання банкрутства, формування захисних механізмів антикризового фінансового управління залежно від виявлених факторів та сили їхнього впливу. Сьогодні на межі банкрутства перебуває багато підприємств, які не мають змоги вчасно виконувати свої зовнішні та внутрішні зобов'язання. Дослідженням сутності банкрутства та методів його запобігання займалися такі вчені: А. Бівер, Д. Дюран, Г. Кадиков, В. Ковальов, В. Кривеженко, Р. Ліс, І. Маник, Н. Сабліна, Р. Сайфуллін, Г. Спрінгейт, Дж. Таффлер, А. Поддєрьогін, А. Кругленко, А. Матвійчук, О. Терещенко та ін.

МЕТОЮ ДОСЛІЖЕННЯ є вивчення банкрутства підприємств як економічного явища та розгляд діючої практики його уникнення.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІЖЕННЯ

Поняття банкрутства органічно притаманне сучасним ринковим відносинам. Воно характеризує неспроможність підприємства задовольнити вимоги

кредиторів щодо оплати товарів, робіт, послуг, а також забезпечити обов'язкові платежі в бюджет і позабюджетні фонди.

Згідно закону України «Про банкрутство» під банкрутством розуміється зв'язана з браком активів у ліквідній формі неспроможність юридичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності задовольнити в установленій для цього строк пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги та виконати зобов'язання перед бюджетом.

Аналіз літературних джерел з проблематики антикризового управління дозволив визначити наступне. Так, на думку О.О. Терещенка, банкрутство – це пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі неспроможність юридичної особи задовольнити в установленій для цього строк заявлені до неї з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом [3, 412].

Схожу позицію займає А.Д. Шеремет, який під банкрутством підприємства розуміє неспроможність підприємства фінансувати поточну операційну діяльність і погасити термінові зобов'язання [5, 343].

На думку Л.С. Ситник, банкрутство – це зафіксована юридично точка в життєвому циклі підприємства, що означає неможливість ведення фінансово-господарської діяльності з невід'ємним прибутком як самостійним господарюючим суб'єктом [4, 77].

Банкрутство завжди породжує інтерес в багатьох

суб'єктів фінансово-господарських відносин:

- підприємств-кредиторів, які повинні встигнути заявити свої вимоги і претензії для того, щоб вони були враховані при погашенні боргів за рахунок майна банкрута;

- найманих працівників, з якими у першу чергу мають бути здійснені розрахунки, а також яким забезпечені певні гарантії при звільненні;

- підприємств, що можуть виступити в ролі санаторів і тому зацікавлені у створенні досконалого механізму банкрутства.

Процедура банкрутства є кінцевою стадією невдалого функціонування підприємства, якій передують стадії нормальної ритмічної роботи і фінансових ускладнень. Банкрутство рідко буває несподіваним, особливо для досвідчених фінансистів та менеджерів, які намагаються регулярно відслідковувати тенденції у розвитку власних підприємств і найбільш важливих партнерів. Зарубіжний досвід показує, що спрогнозувати банкрутство можна за 1,5–2 роки до появи його очевидних ознак.

Причини банкрутства підприємства можна поділити на дві групи: зовнішні та внутрішні. Зовнішні – об'єктивні по відношенню до підприємства-банкрута: різке скорочення попиту на продукцію та падіння цін на неї, підвищення цін на сировину, матеріали, енергоресурси. Внутрішні – суб'єктивні, які залежать від керівництва та спеціалістів підприємства: недоліки у виробничо-технічній та економічній політиці, несвоєчасна і неадекватна реакція на зміни в ринковому середовищі.

Загалом банкрутство є регулятором ринкової економіки, основне призначення якого полягає у «відсіюванні» неефективних, неплатоспроможних та збиткових суб'єктів підприємницької діяльності. Статистика американських і європейських ринків свідчить, що зі 100 % новостворених компаній лише 20 % продовжують своє існування після 3 років роботи. При чому з цих 20 % після 6-8 років існування залишається знову лише 20 %. Якщо підрахувати загальний результат, то тільки 4-5 % компаній існують більше 9-10 років. Ця закономірність існує в усіх країнах, на всіх типах ринків.

В 2014 році чисельність підприємств, що отримали збиток від господарської діяльності, відрізняється за видами економічної діяльності та за регіонами країни. Так, найбільше зростання збитків, більш ніж у 5 разів - показали підприємства, що працюють в галузях сільського господарства, професійної і наукової діяльності, охорони здоров'я, операцій з нерухомістю. Найбільше зростання прибутку – в 4 рази – зафіксоване у фінансовій і страховій діяльності, а також в галузях мистецтва, спорту і відпочинку. Тому можна передбачити, що саме підприємства тих галузей, де отримуються найвищі збитки, мають надалі найвищий ризик банкрутства.

Станом на 01.01.2014 року загальна кількість підприємств, які перебувають в процедурах банкрутства, становила 8811. А лише за період з 12

по 18 грудня 2015 року включно Вищий господарський суд України оголосив про порушення справ про банкрутство стосовно 19 українських підприємств.

Збитки великих і середніх підприємств України до оподаткування без врахування банків і бюджетних установ, за попередніми даними за 2014 рік склали 408,169 млрд грн проти 38,289 млрд грн прибутку на рік раніше.

Також повідомляється, що у 2014 році порівняно із 2013 роком кількість збиткових підприємств щодо загальної їх кількості зросла - до 40,1% (у 2013 році даний показник становив 34,6%).

Також варто зазначити, що банківська система України за підсумками 2014 року отримала 52,966 млрд грн збитків, у тому числі 52 українські банки зі 163 фінустанов, що працювали на початок цього року, завершили рік зі збитками [6].

Причинами таких великих обсягів банкрутства є те, що структура оборотних коштів підприємств є нерациональною. Зростають обсяги кредиторської та дебіторської заборгованості, а також питома вага виробництва продукції з давальницької сировини. Циклічність розвитку підприємства, необхідність ресурсозбереження, економії часу свідчать про реальну загрозу кризи навіть при ефективному управлінні. Це потребує використання спеціальних механізмів та процедур, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємницьких структур, подолання кризових явищ та недопущення банкрутства і ліквідації підприємств. Тому доцільно буде використовувати три основні шляхи подолання банкрутства: попередження, запобігання та подолання.

ВИСНОВКИ

Отже, банкрутство – це визнана судом неспроможність господарюючого суб'єкта виконувати свої зобов'язання та продовжувати підприємницьку діяльність внаслідок її економічної неефективності, що є негативним наслідком кризи, призводить до порушення фінансових відносин і ставить під загрозу подальше існування підприємства. Важливими є всі шляхи запобігання банкрутству, але, на мою думку, найважливішими є попереджувальні заходи, адже підприємство зможе не допустити виникнення банкрутства.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності або визнання його банкрутом» від 30.06.1999р. №784-XIV.
2. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник, 2-ге вид., перероб. та доп. - К.: КНЕУ, 2006. - 384 с.
3. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. Посіб. - К.: КНЕУ, 2007. - 412 с.
4. Фокіна Н.П. Прогнозування криз та банкрутств промислових підприємств// Актуальні проблеми економіки – 2009 - №2 - с. 76-78.
5. Шеремет А.Д. Финансы предприятий / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин. – М.:ИНФРА-М, 1999. – 343 с.
6. Держкомстат України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

ЖУРАВЕЛЬ

УДК 658.1

Аліна Ігорівна
alina_juravel@mail.ruСИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

SUPPORT SYSTEM OF INDUSTRIAL ENTERPRISES COMPETITIVENESS

студент, Одеський на-
ціональний політех-
нічний університет*Стаття присвячена визначенню змісту та суті поняття «система забезпечення конкурентоспроможності промислового підприємства».**Статья посвящена определению содержания и сути понятия «система обеспечения конкурентоспособности промышленного предприятия».**The article is devoted to defining the content and essence of «support system of industrial enterprise competitiveness».***Ключові слова:** конкурентоспроможність, конкурентоспроможність підприємства, система забезпечення конкурентоспроможності промислового підприємства, конкурентна стратегія**Ключевые слова:** конкурентоспособность, конкурентоспособность предприятия, система обеспечения конкурентоспособности промышленного предприятия, конкурентная стратегия**Keywords:** competitiveness, support system of industrial enterprise competitiveness, competitive strategy

ВСТУП

У наш час питання забезпечення конкурентоспроможності підприємств як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках набуває значної актуальності. Це пояснюється посиленням інтенсивності розвитку усіх процесів економічного середовища, зміною факторів впливу зовнішнього середовища. Нині для країни є важливим подальший розвиток ринкових процесів, створення передумов для ефективного функціонування економіки. Процес забезпечення конкурентоспроможності підприємств являє собою цілу систему фінансових, управлінських, кадрових, інноваційних та інших заходів. Конкурентоспроможність – обов'язкова вимога, яку ставить ринок для успішного, тобто прибуткового функціонування підприємства.

Дослідженню теоретичних та практичних аспектів забезпечення конкурентоспроможності присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних вчених таких як: М. Портер, І. Ансоф, А. Томпсон і Дж. Стрікланд, А. Дайан, Г. Азоев, П. Зав'ялова, Р. Фатхудинов та ін.

МЕТА РОБОТИ полягає у науковому обґрунтування поняття «система забезпечення конкурентоспроможності підприємства»

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, аналітичні та інформаційні матеріали, опубліковані в періодиці, ресурси Internet.

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, методи наукового узагальнення, аналізу та синтезу, загальнонаукової абстракції, порівняння.

РЕЗУЛЬТАТИ

Наукове обґрунтування визначення сутності поняття «система забезпечення конкурентоспроможності» є надзвичайно важливим для промислових підприємств. Оскільки для більшості

українських підприємств забезпечення конкурентоспроможності є відносно новим поняттям, то слід спочатку визначитись зі змістовним наповнення терміну конкурентоспроможність.

На думку Р. Фатхудинова «конкурентоспроможність – властивість об'єкта, яка характеризується ступенем задоволення ним конкретної потреби порівняно з аналогічними об'єктами, які представлені на даному ринку» [1]. Л. Єргієва дає визначення конкурентоспроможності підприємства як «...здатності здійснювати прибуткову господарську діяльність в умовах конкретного ринку. Забезпечується вона вмілим використанням підприємством організаційно-управлінських, науково-технічних, економічних, виробничих, маркетингових та інших засобів ефективної діяльності» [2]. А. Томпсон та Дж. Стрікланд взагалі вважають: «Компанія є конкурентоспроможною завжди, коли має переваги перед конкурентами в залученні споживачів і захищена від дії конкурентних сил» [3].

Отже, конкурентоспроможність підприємства – це здатність підприємства в коротко- та довгостроковому періоді підтримувати та підвищувати сформовані конкурентні переваги та забезпечувати вищу, ніж у конкурентів ефективність виробництва, вигідність реалізації власної продукції та вищий ступінь задоволеності споживачів та акціонерів.

Однак забезпечення підприємства – це процес здійснення систематизованих та впорядкованих видів діяльності, метою яких є досягнення необхідного рівня конкурентних переваг на стратегічних напрямках діяльності підприємства.

Забезпечення конкурентоспроможності включає такі аспекти: виробничий, маркетинговий, інноваційний, управлінський, фінансовий та кадровий [4].

Фінансовий аспект реалізується в показниках фінансово-економічного стану, вказує на те, чи підприємство здатне забезпечити власне функціо-

нування, підтримку певного рівня конкурентоспроможності, а також чи інвестується фінансові ресурси та чи користується підприємство залученими коштами.

Виробничий аспект включає такі елементи: якість продукції та ресурсів, технологічність, масштаб виробництва, асортимент продукції та забезпеченість ресурсами. Сьогодні інноваційний аспект є вкрай важливим для підприємства, оскільки іноді промислові підприємства виграють конкурентну боротьбу лише за рахунок інноваційності тобто чим вища ступінь використання інформаційних технологій, ступінь оновлюваності продукції та технологій, тим підприємство є конкурентоспроможнішим.

Маркетинговий аспект говорить про те, що підприємству слід проводити комплекс маркетингових заходів та не економити на маркетологах. Тому що, саме маркетинговий відділ промислового підприємства відповідає за те чи є конкурентний товар затребуваним на конкурентному ринку, чи встановлена потрібна ціна, яка «продає» та на скільки ефективно збувається та просувається товар. Адже від маркетингового аспекту напряду залежить забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Кадровий аспект відповідає за кількість та якість персоналу, а управлінський за організаційну структуру управління, її ефективність та дієвість. Адже без ефективної організаційної структури управління забезпечення конкурентоспроможності промислового підприємства неможливе.

Забезпечення конкурентоспроможності – це ціла система яка специфічна багатофункціональна та багатокomпонентна системою, що складається з комплексу взаємопов'язаних підсистем, що відчують на собі вплив зовнішніх та внутрішніх чинників і створюють певну цілісність. В систему забезпечення конкурентоспроможності входять такі блоки, які можна розглядати як окремі системи та які відображують необхідні дії, конкретні організаційні, економічні, технікотехнологічні заходи у їх взаємозв'язку та взаємозалежності, реалізація котрих сприятиме забезпеченню конкурентоспроможності підприємства [5].

До складу системи забезпечення конкурентоспроможності входять наступні системи:

- вибір конкурентної стратегії промислового підприємства (стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємства, яка передбачає формування товарно-ринкової, ресурсноринкової, технологічної, соціальної, фінансово-інвестиційної, інтеграційної, управлінської стратегій);

- забезпеченню комплексного підходу до реорганізації системи і структури внутрішнього управління підприємством;

- реформування системи забезпечення конкурентоспроможності за рахунок реорганізації управління кадрами та їх мотивації;

- комплексний підхід до підвищення конкурентоспроможності та забезпечення якості товару за рахунок активізації інвестиційно-інноваційної стратегії, модернізації виробництва та розробки ефективної стратегії ЗЕД;

- впровадження комплексного підходу до диверсифікації та планування виробництва (розробка коротко- та довгострокових планів, проведення політики диверсифікації, розробка заходів виконання коротко- та довгострокових планів;

- реорганізація системи внутрішнього обліку й аналізу та удосконалення внутрішнього фінансового менеджменту;

- інформаційне забезпечення системи внутрішнього управління на основі впровадження інформаційних технологій та інтегрованої системи для вирішення завдань щодо забезпечення конкурентоспроможності.

ВИСНОВКИ

Отже, система забезпечення конкурентоспроможності підприємства – це сукупність підсистем, що відображують агреговані комплекси дій з підвищення конкурентних можливостей підприємства. Через складність та багатоаспектність системи забезпечення конкурентоспроможності необхідно приділяти увагу усім підсистема та аспектам конкурентоспроможності. Оскільки в сучасних умовах господарювання не конкурентоспроможне підприємство не може ефективно функціонувати на ринку, то промисловим підприємствам слід орієнтувати власну систему управління на систему забезпечення конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Фатхудинов Р.А. Управление конкурентоспособностью организации/ Р.А Фатхудинов: учебное пособие. – М.: «Эксмо», 2004. – с. 201–202.
2. Томпсон А.А. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации / А.А. Томпсон, А.Дж. Стрикленд; пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 412 с
3. Єргієва Л.В. Фактори та резерви підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств (на прикладі кабельної промисловості України): автореф. дис. ...канд.ек. наук за спец. 08.00.04 / Л.В. Єргієва; Харк. нац. екон. ун-т. Х., 2005. – 38 с.
4. Коваленко О.М. Проблеми та передумови забезпечення конкурентоспроможності сучасного харчового підприємства / О.М. Коваленко // Праці Одеського політехнічного університету: Науковий та науково-виробничий збірник. – Одеса, 2011. – Вип. 1(35). – С. 267–272.
5. Портер М. Стратегія конкуренції. – К.: Основи, 2004. – 390 с.

КОЛОМІНА

Ольга Борисівна
khersonskaya@mail.ru

УДК 658.14

ОСНОВНІ ФОРМИ ТА ФУНКЦІЇ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ
ПІДПРИЄМСТВА

КОВТУНЕНКО

Ксенія Валеріївна
dmitrij-kovtunenکو@yandex.ruBASIC FORMS AND FUNCTIONS OF
INTELLECTUAL CAPITAL OF
ENTERPRISEасистент, Одеський націо-
нальний політехнічний уні-
верситетд.е.н. доцент, Одеський
національний політехнічний
уні-верситет

У статті розглянуто поняття терміну «інтелектуальний капітал», також детально розглянуто форми інтелектуальної власності і функції, які є похідними від даних форм.

В статье рассмотрено понятие термина «интеллектуальный капитал», также подробно рассмотрены формы интеллектуальной собственности и функции, которые являются производными от данных форм.

In the article the concept of the term "intellectual capital", also reviewed in detail the forms of intellectual property and functions that are derived from these forms.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, форми інтелектуального капіталу, функції інтелектуального капіталу

Ключевые слова: интеллектуальный капитал, формы интеллектуального капитала, функции интеллектуального капитала

Keywords: intellectual capital, forms of intellectual capital, the functions of intellectual capital

ВСТУП

Сьогодні єдиним фактором, розвиток якого має досить високий ресурс за усіма параметрами, вважається інтелектуальний капітал. Поняття терміну «інтелектуальний капітал» є дуже суперечливим питанням і різностороннім, так як кожен з авторів має свою точку зору і своє поняття щодо розкриття даного терміну.

Теоретико-методологічні аспекти сутності інтелектуального капіталу висвітлено у роботах таких науковців, як О. Веретенникова, В.Л. Іноземцев, С.М. Ілляшенко, Н. Крикун, М. Мелоун, Є.Н. Селезньов, Ю.С. Шипуліна. Але скільки б не було суперечок щодо визначення терміну «інтелектуальний капітал», більшість науковців погоджуються з тим, що у роботі це поняття розглядається як сукупність нематеріальних активів підприємства; у дослідженні це поняття більшість розглядає як «колективний мозок», який виконує накопичувальну, відтворювальну, виробничу, стимулюючу, конкурентоспроможну, забезпечувальну функції.

Інтелектуальний капітал акумулює наукові й повсякденні знання працівників, інтелектуальну власність і накопичений досвід, спілкування й організаційну структуру, інформаційні мережі й імідж підприємства.

Отже, інтелектуальний капітал – це система характеристик, що визначають здатність людини, тобто якість робочої сили індивідуума, сукупного працівника підприємства, фірми, корпорації, країни, матеріалізуємо або виявляється в процесі праці, що створює товар, послуги, додатковий продукт з метою їх відтворення на основі персоніфікованого економічного інтересу кожного суб'єкта [1].

МЕТА РОБОТИ полягає у розкритті форм інтелектуального капіталу та його функцій.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, законодавча база.

РЕЗУЛЬТАТИ

Система відносин різних економічних суб'єктів являється суттю інтелектуального капіталу, основа якого заключається в прогресивному розвитку науки з метою виробництва конкретних товарів, послуг, доходу, підвищення життєвого рівня, рішення проблеми нерівномірності світового й регіонального розвитку на основі персоніфікованих економічних інтересів суб'єктів [2]. Інтелектуальному капіталу притаманна більш висока ступінь розвитку в порівнянні з вже відомими функціональними формами капіталу, критерієм чого є більш стійкий рівень економічного зростання суспільства, ефективності його структур. На схемі (рис. 1) детальніше розглянемо основні форми інтелектуального капіталу.

Існує багато підходів до визначення терміну «інтелектуальний капітал», з якого впливають різні критерії віднесення інтелектуального капіталу. Детальніше розглянемо декілька визначень інтелектуального капіталу:

- можна сказати що існує досить вузьке розуміння змісту інтелектуального капіталу, яке зводить інтелектуальний капітал до нематеріальних активів, пов'язаних з персоналом компанії. Мова йде про кваліфікацію персоналу, їх відповідність поставленим перед підприємством цілям, їх мотивація, об'єкти і права інтелектуальної власності,

якими персонал підприємства юридично може і фізично здатний використовувати в своїй роботі. Однак, у власності або у розпорядженні компанії можуть знаходитися об'єкти інтелектуальної власності і права на них, що зберігаються в таємниці від більшої частини персоналу. Такі об'єкти підприємство не має наміру використовувати (і не навчає цьому персонал), блокуючи своїми належним чином оформленими правами розробки і дії конкурентів.

- можна сказати що це сукупність трудових, інтелектуальних ресурсів та інтелектуальних продуктів підприємства. До трудових ресурсів слід віднести індивідуальні інтелектуальні здібності, професійні знання та досвід, рівень інноваційної активності конкретних особистостей, що є основою кадрового складу підприємства.

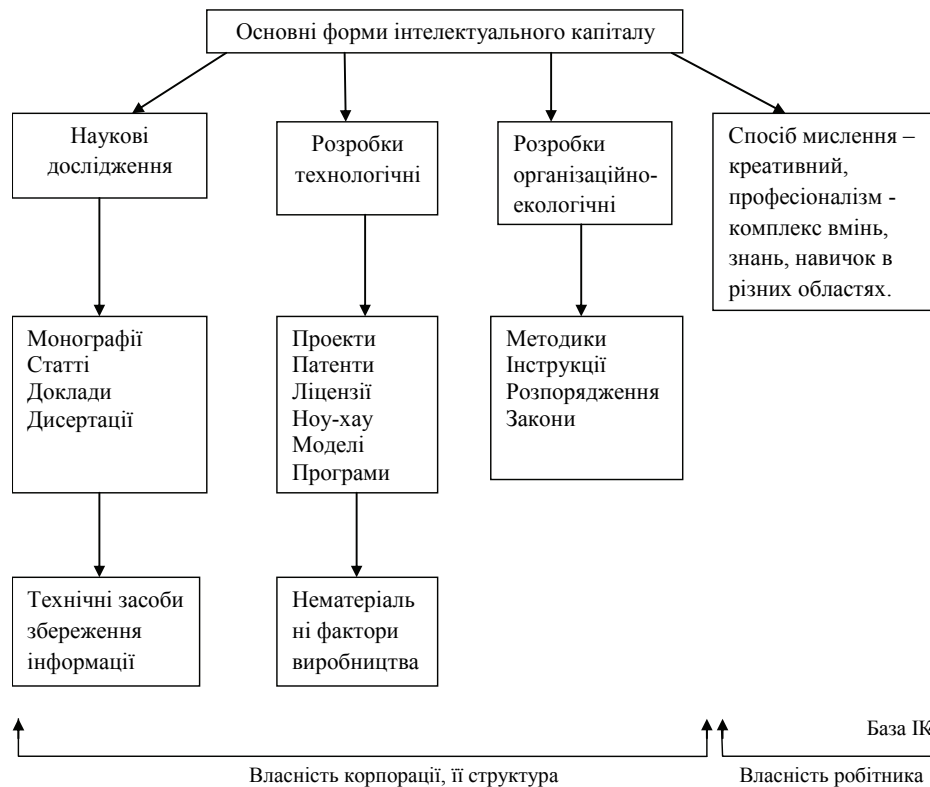

Рис. 1. Основні форми інтелектуального капіталу [3]

Інтелектуальні ресурси являють собою сукупність науково-виробничих, фінансових, маркетингових, організаційно-управлінських, інформаційних, юридичних ідей, інструментів, технологій, отриманих в результаті інтелектуальної праці співробітників підприємства.

Інтелектуальні продукти – це результат перетворення інтелектуальних ресурсів, який характеризується можливістю відчуження від його творців і здатністю бути об'єктом різноманітних угод у зовнішньому середовищі, що передбачає здійснення процедур правової охорони.

- ґрунтується на моделі збалансованих показників, можна оцінити

інтелектуальний капітал, що розуміється як «кваліфікований і мотивований персонал, озброєний об'єктами і правами інтелектуальної власності (тобто персонал плюс інтелектуальна власність, втілена в знаннях і вміннях персоналу).

В залежності від суб'єкта, який володіє, користується або розпоряджається результатом інтелектуальної творчої діяльності, інтелектуальний капітал за формою власності можна поділити на

приватний, колективний та державний. Зазначені правомочності закріплені в Конституції України (ст.41).

Інтелектуальна власність входить в основу інтелектуального капіталу. Інтелектуальна власність – це результат інтелектуальної творчої діяльності, завдання якої по-перше має бути певним чином об'єктивним; по-друге має бути втіленим у певну об'єктивну форму; по-третє має бути здатним до відтворення [3].

Розглянемо трохи детальніше форми інтелектуального капіталу, отже, що стосується приватної або колективної (група приватних осіб) форми власності, то тут мається на увазі, кому належать результати власного творчого пошуку, яка кількість людей спрямовувала свої зусилля на отримання кінцевого результату творчої діяльності.

Що стосується державної форми інтелектуальної власності, то до неї відносять продукт інтелектуальної праці, створений на замовлення державних органів влади за рахунок бюджетних коштів або за традицією продукт інтелектуального труда належить суб'єкту господарювання

(підприємству, об'єднанню тощо), який утворений органами держави (місцевого самоврядування – комунальна власність; Кабінетом Міністрів України, за наказом міністерств і відомств – загальнодержавна власність), що відповідає законом України “Про власність”, “Про підприємства в Україні” тощо.

Корпоративна трансакція відтворюється у формі акціонерного або пайового інтелектуального капіталу в залежності від виду корпоративної трансакції або виду засновницького капіталу, так як пов'язана із організаційно-правовою формою інтелектуального капіталу.

Резидентність визначає присутність національного або іноземного інтелектуального капіталу. За такою ознакою збільшуються інтеграційні можливості інтелектуального капіталу, який стимулює створення ринку інтелектуальних (нематеріальних) активів.

Інтелектуальний капітал становить основу будь-якого підприємства і є провідним капіталом на сучасному етапі розвитку ринкової економіки.

Головна функція інтелектуального капіталу заключається у прирості маси прибутку за рахунок формування та реалізації необхідних підприємству систем знань, речей і відносин, які, у свою чергу, забезпечують його високоефективну господарську діяльність. Інтелектуальний капітал підприємства здатен визначити якість його системи управління.

Головною конкурентною перевагою на ринку стає оновлення технологій виробництва і його продукції, саме завдяки інтелектуальному капіталу, який задає темп і характер. “Інтелектуальний капітал - це система капітальних стійких інтелектуальних переваг даної компанії чи фірми на ринку” [4].

За формою власності інтелектуальний капітал може бути власним та позиковим. Що стосується власного, то інтелектуальний капітал підприємства відображений у першому розділі активу балансу підприємства у формі нематеріальних активів. Позиковий інтелектуальний капітал – це кошти, які залучаються для фінансування окремих елементів складових ІК, наприклад, для досліджень та розробок, інноваційних або інформаційних технологій, створення підрозділів ІК.

За ознаками інтелектуальний капітал також можна поділити на невіддільний від підприємства, це наявність навченого персоналу, наявність замовників на продукцію, всі елементи структурного капіталу. До невіддільних від індивідуума можна віднести всі структурні елементи людського капіталу. А до елементів ІКП, які можуть бути відокремлені від підприємства та від індивідуума, можна віднести результати досліджень, розробок, ліцензії, патенти, торговельні марки, інтелектуальні продукти, нематеріальні активи тощо.

За правовою ознакою можна виділити структурні елементи технологічного капіталу у вигляді об'єктів промислової власності та об'єктів авторського права та суміжних з ним прав.

За об'єктом управління поділяється на структурні елементи людського капіталу (знання, навички, кваліфікація працівників підприємства та ін.); елементи структурного капіталу (організаційна структура, культура організації, комунікативні

технології, інфраструктура передачі знань та ін.); структурні елементи технологічного капіталу (нематеріальні активи, об'єкти прав інтелектуальної власності, дослідження та розробки, раціоналізаторські пропозиції, система підготовки та перепідготовки кадрів, наукові та проектні підрозділи, інноваційні технології, інформаційні технології та ін.); структурні елементи ринкового капіталу (імідж фірми, бренд, рівень виконання умов договорів, стосунки з партнерами та ін.) [5].

Розвиваючись, інтелектуальний капітал вбирає в себе основні властивості на основі попередніх форм капіталу і одночасно має власний зміст, який обумовлений специфікою функцій:

- реальність і прогресивний розвиток інтелектуальної власності;

- можливість креативного типу мислення працівників, науковців, керівників, завдяки яким формуються та реалізуються основні моделі відтворення кожної економічної системи та їх сукупності;

- переважне формування в даній системі капіталу інтелектуального центру, який охоплює поступово всю сукупність факторів виробництва, розподілу, обміну та споживання.

Саме через функції завжди проявлялась сутність будь-якої економічної категорії. Функції показують, як, яким чином реалізується суспільне призначення цієї економічної категорії.

Основними функціями інтелектуального капіталу можна назвати: накопичувальна, виробнича, відтворювальна, стимулююча, забезпечення продуктивності праці, конкурентоспроможності, впливу на економічне зростання.

ВИСНОВКИ

Отже, інтелектуальний капітал – економічна категорія, яку можна визначити як систему відносин різних економічних суб'єктів. Це різновид капіталу, що має лише властиві йому особливості. Інтелектуальний капітал, розвиваючись на основі попередніх форм капіталу, вбирає в себе їхні основні властивості й одночасно має власний зміст та відповідні функції.

Список використаних джерел

1. Ескіндаров М. А. Розвиток корпоративних відношень і сучасній російській економіці. - М.: Республіка, 1999.-368 с.
2. Глушко К.С. Економічний зміст інтелектуального капіталу. - Автомобільно-дорожній інститут ДонНТУ.
3. Підпригора О. Проблеми системи законодавства України про інтелектуальну власність //Інтелектуальна власність – 2000, № 3, с. 3-14.
4. Леонтьєв Б. Б. Ціна інтелекту. Інтелектуальний капітал в російському бізнесі. - М.: Видавничий центр "Акціонер", 2002 - 200 с.
5. Турило А.М., Корнух О.В. Теоретико-методичні підходи до визначення інтелектуального капіталу підприємства та їх змісту / А.М. Турило, О.В. Корнух // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3. – С. 168–179.

МИРОНЕНКО

Марк Юрійович
markmironenko@yandex.ru

УДК 330

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО
ІНВЕСТИВАННЯ В УКРАЇНІ

ШЛАПАК

Дар'я Романівна
dpnya@mail.uaPROBLEMS AND PROSPECTS OF THE
DEVELOPMENT OF COLLECTIVE
INVESTMENT INSTITUTIONS IN UKRAINEдоктор наук з державного
управління, доцент кафедри
фінансів, Вінницький торго-
вельно-економічний інсти-
тут КНТЕУздобувач, Вінницький торго-
вельно-економічний інсти-
тут КНТЕУ

Стаття присвячена проблемі функціонування інститутів спільного інвестування в Україні. Досліджена діяльність інститутів спільного інвестування в зарубіжних країнах. Увагу приділено аналізу розвитку інститутів спільного інвестування на фінансовому ринку України. Розроблені пропозиції щодо зростання ефективності функціонування інститутів спільного інвестування.

Статья посвящена проблеме функционирования институтов совместного инвестирования в Украине. Исследована деятельность институтов совместного инвестирования в зарубежных странах. Внимание уделено анализу развития институтов совместного инвестирования на финансовом рынке Украины. Разработаны предложения по росту эффективности функционирования институтов совместного инвестирования.

The article focuses on the shared investing problem in Ukraine. The development of shared investment funds in the Ukrainian financial market is analysed. The author gives the options for functioning efficiency of shared investment funds.

Ключові слова: інститути спільного інвестування, інвестиційні фонди, інвестиційні посередники, компанії з управління активами

Ключевые слова: институты совместного инвестирования, инвестиционные фонды, инвестиционные посредники, компания с управления активами

Keywords: shared investment institutions, shared investment funds, investment intermediaries, asset management company

ВСТУП

Потенційно одними з найбільш потужних інвесторів, які здатні акумулювати кошти населення та інших дрібних інвесторів і трансформувати їх в інвестиційні ресурси, є інвестиційні фонди. В теперішній час однією з найбільш значимих форм інвестиційної діяльності в масштабах світового фінансового ринку є спільне інвестування, яке відбувається з використанням механізмів інвестиційних фондів.

Українська економіка вимагає пошуку різних джерел вливання коштів в перспективні галузі, а інститути спільного інвестування є одним з таких джерел який може стати рушійною силою розвитку економіки держави.

У світовій теорії та практиці проблемам функціонування інститутів спільного інвестування приділяється достатньо велика увага. Серед зарубіжних вчених на особливу увагу заслуговують праці А. Дамодарана, У. Баффета, Б. Грехема, Ф. Фішера, Ф. Фабозці, У. Шарпа та ін. Протягом останніх років проблеми розвитку інститутів спільного інвестування стали об'єктом дослідження багатьох українських вчених: В. Базилевича, І. Бланка, З. Васильченко, В. Геєця, М. Дибі, В. Кравченка, В. Крилової, І. Лю-

того, А. Мороза, С. Науменкової, Р. Слав'юка, Т. Смовженко, В. Шелудько та інших.

МЕТА РОБОТИ

Мета дослідження полягає в визначенні місця та ролі інститутів спільного інвестування на фондовому ринку України, а також визначення перспектив розвитку інститутів спільного інвестування на основі світового досвіду.

РЕЗУЛЬТАТИ

Формування та розвиток механізму акумуляції капіталу є передумовою побудови стійкої економічної системи. Однією з найперспективніших форм здійснення інвестицій в національну економіку є використання інститутів спільного інвестування.

У світовій практиці цей тип фінансових посередників існує понад 150 років. Тривала історія існування цих фінансових посередників у розвинених країнах дала змогу сформувати досконале конкурентне середовище функціонування інститутів спільного інвестування. Інститути спільного інвестування в країнах з розвинутою економікою є одними з найефективніших інструментів акумуляції інвестиційних ресурсів. Основна мета діяльності інститутів спільного інвестування — надання фінансових послуг з розміщення капіталу приватних інвесторів, головним чином вкладаючи його в цінні папери. Основними

перевагами інститутів спільного інвестування, з точки зору інвесторів, є потенційно висока дохідність, порівняно з традиційними способами збереження та примноження капіталу, та менші витрати часу на управління інвестиціями [1].

Термінологія щодо інвестиційних фондів відрізняється в різних країнах, але здебільшого їх називають колективним інвестуванням, інвестиційними фондами, керованими фондами чи взаємними фондами. Згідно з чинним українським законодавством, такі фонди мають назву «інститути спільного інвестування» [2]. Відповідно до норм чинного законодавства основною метою діяльності інститутів спільного інвестування є надання фінансових послуг із розміщення капіталу індивідуальних інвесторів, головним чином шляхом вкладення його в цінні папери.

Теоретичне підґрунтя діяльності інвестиційних посередників знаходимо в роботах Р. Голдсмита, У. Зілберта, Дж. Герлі. Так зокрема, Р. Голдсміт вважав, що для індивідуального інвестора з огляду на меншу ризикованість привабливішими є вкладення не в первинні цінні папери (тобто цінні папери, емітовані безпосередньо корпорацією), а у вторинні зобов'язання, які випускають фінансові посередники [3].

Сьогодні до важливих функцій інститутів спільного інвестування (ICI) відносять:

- мотивована мобілізація заощаджень приватних осіб, приватного бізнесу, державних органів, зарубіжних інвесторів та трансформація акумульованих грошових коштів у інвестиційний капітал;
- перерозподіл на взаємовигідних умовах грошових коштів підприємств із метою їх ефективнішого використання;
- фінансове обслуговування учасників економічного кругообігу та дольової участі на основі визначення найбільш ефективних напрямів використання капіталу в інвестиційній сфері;
- вплив на грошовий обіг та прискорення обороту капіталу, що сприяє активізації економічних процесів;
- страхова діяльність та формування умов для мінімізації фінансових та комерційних ризиків;
- операції, пов'язані з експортом-імпортом інвестиційних активів; інші інвестиційні операції, пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю, тощо[4].

Інститути спільного інвестування в країнах з розвинутою економікою є одними з найбільш ефективних інструментів акумуляції інвестиційних ресурсів. На сьогоднішній день інвестиційні фонди найбільш розвинуті в США, у Великобританії (активи пайових трастів становлять 150 млрд. фунтів стерлінгів), у Франції (активи ICI перевищують 500 млрд. доларів). За статистикою, 25 % французьких сімей володіють акціями інвестиційних фондів, а 80 % [5].

У США інститути спільного інвестування поділяються на три основних групи: компанії сертифікатів з готівковою вартістю (Face Amount

Companies); об'єднані інвестиційні трасти (Unit Investment Trust Companies), М-компанії (Management Companies).

Компанії сертифікатів з готівковою вартістю (FA-компанії) емітують сертифікати, що мають визначену номінальну вартість. Ці сертифікати за сутністю — форма контракту між інвестором і компанією. У них визначаються номінал, еквівалент суми коштів інвестора, термін дії контракту, умови управління, сплати базової інвестиційної суми і доходу. FA-компанії виступають боржником інвестора і приймають на себе ризики інвестування.

Об'єднані інвестиційні трасти (UIT-компанії) формуються на основі трастового договору, тобто контракту на управління інвестиційним портфелем за дорученням власника. Під час створення такої компанії визначається структура портфеля, який надалі залишається незмінним.

М-компанії є найпоширенішими ICI. Принцип організації цих компаній передбачає формування їх як самостійної юридичної особи у формі корпорації, товариства з обмеженою відповідальністю або партнерства за участі спонсора або довіреної особи, які гарантують капітал компанії. Схема функціонування їх дуже схожа на українські компанії з управління та відкриті інвестиційні фонди.

Якщо в США найпопулярнішим способом вкладення грошей є купівля акцій взаємних фондів або відкритих інвестиційних компаній, а також поширені закриті інвестиційні компанії, то у Великобританії перевагу віддають так званим юніттрастам (пайові трасти).

У Франції інститути спільного інвестування називають інвестиційними компаніями зі змінним капіталом (SICAV). Акції SICAV емітуються і викуповуються компанією за вимогою акціонерів у будь-який час - за вартістю чистих активів, до якої додаються непрямі витрати і комісійні [6].

В Україні проблемою розвитку інститутів спільного інвестування займалося широке коло вчених, але вони не змогли усунути усі недоліки функціонування цих інститутів та нажалі не всі їх пропозиції знайшли втілення у життя. Тому питання удосконалення та розвитку ринку інститутів спільного інвестування на сьогоднішній день є досить актуальним.

Зважаючи на досить низький рівень розвитку фондового ринку, можемо констатувати, що в Україні інститути спільного інвестування поки що відіграють незначну роль у сфері залучення інвестицій у реальний сектор економіки. Динаміку розвитку компаній з управління активами та інститутів спільного інвестування можна простежити за даними на графіку (рис.1).

Так наприклад, кількість зареєстрованих інститутів спільного інвестування у 2014 році почала скорочуватися: за рік їх стало менше на 35 фондів (після зростання на 60 у 2013-му). Проте, це скорочення було відносно меншим порівняно з динамікою кількості діючих КУА, як і минулого року, тому концентрація управління активами інститутів спільного інвестування також продовжувала повільно скорочуватись [5].

Рис. 1. Динаміка кількості компаній з управління активами та інститутів спільного інвестування у 2009-2014 роках

У розподілі інститутів спільного інвестування за кількістю фондів та за активами в управлінні Київський регіон більш суттєво посилив своє лідерство: його частка за кількістю інститутів спільного інвестування зросла із 71.3% до 72.6%, за активами із 78 % до 84%. В Одеській області обсяг активів за 2014 рік хоч і дещо зріс, але регіон вийшов із Топ-5 за активами в управлінні на кінець року; натомість Львів наростив показник і наблизився до лідерів (1% за активами, 2.3% за кількістю інститутів спільного інвестування). Активи у Донецькій області різко скоротилися у 2014 році (частка – із 4.8%, до

1.7%), але регіон залишився серед п'яти найбільших (2.4% за кількістю фондів, після 3.2% у 2013 році) [6].

Венчурні фонди займають основну частку як в структурі за типами фондів, так і в активах. У відсотковому співвідношенні за вартістю чистих активів венчурні фонди складають 94,25% (рис.3). Це легко пояснюється тим, що інститути спільного інвестування не популярні серед масового інвестора, а у компаній з управління активами не має впевненості в стабільності чи зростанні фондового ринку, а саме біржового ринку. Така невелика кількість відкритих фондів показує низький попит серед інвесторів.

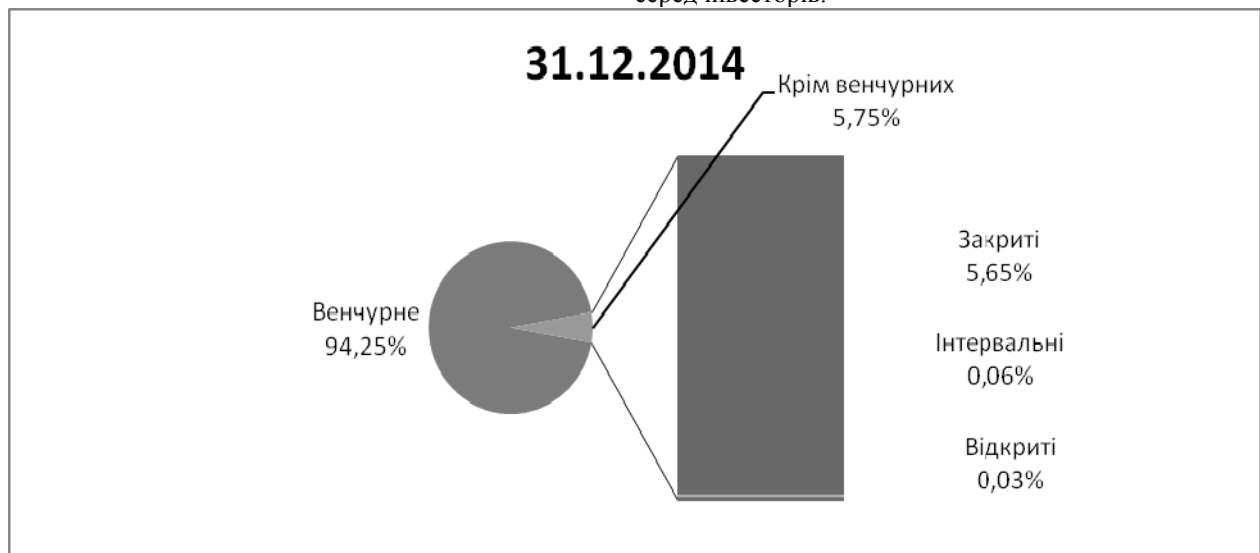

Рис.2. Розподіл ВЧА інститутів спільного інвестування за типами фондів на кінець 2014 року.

До основних заходів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування інститутів спільного інвестування в Україні, слід віднести наступні:

- приведення законодавства, що врегульовує діяльність інститутів спільного інвестування, до вимог європейського законодавства;
- удосконалення стандартів розкриття інформації компаніями з управління активами;

– проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо популяризації здійснення інвестицій у ринок інститутів спільного інвестування серед населення України.

ВИСНОВКИ

Інститути спільного інвестування для України досить новий напрямок інвестування. Проаналізувавши світовий досвід та економічне підґрунтя для інститутів спільного інвестування можемо конста-

тувати, що має місце недосконала законодавча база та недооцінене значення в економіці. Отже сьогодні інститути спільного інвестування не можуть якісно виконувати свою роль, так як для цього немає реальних можливостей. Великий відсоток венчурних фондів говорить про спекулятивність українських інститутів спільного інвестування.

Враховуючи близьку перспективу входження в Європейський союз, необхідно в найкоротші терміни готувати законодавчу та інфраструктурну базу для адаптації фінансового ринку України до відповідних європейських ринків з метою мінімізації правових та організаційних проблем для входження іноземних інвесторів на вітчизняні ринки.

Список використаних джерел

1. Диба О.М. Інститути спільного інвестування: світовий досвід і реалізація його в Україні / О.М. Диба, О.О. Євтушенко // Вісник кредитно-економічного факультету Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана:

зб. наук. праць / [відповід. ред. М. І. Диба]. – К.: КНЕУ, 2011. – Вип. 2. – С. 33–40.

2. Закон України «Про інститути спільного інвестування» від 05.07.2012 року № 5080-VI ВР // Відомості Верховної Ради України – 2013.- № 19. - ст. 337.

3. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2013. - №3(18). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://cibs.ck.ua/rs/scien/spub/14/29isi.pdf>

4. Ефективна економіка.- 2011. - №9. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=710>

5. Юхимчук В.Д. Характеристика інституційних інвесторів на фінансовому ринку / В.Д. Юхимчук // Інноваційна економіка. – 2013. – № 5. – С. 246-251.

Офіційний сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.uaib.com.ua.

УСЯ ПРАВДА ПРО БУДІВЕЛЬНИЙ ПАСПОРТ.

Як забудувати ділянку у сільській місцевості без хабаря?

Пропонується Вашій увазі відповідь Відділу регіонального розвитку, містобудування, архітектури та житлового-комунального господарства Глобинської районної державної адміністрації

Полтавської області (див. рисунок) що надана громадянці у відповідь на подані документи на оформлення будівельного паспорта.

ГЛОБИНСЬКА РАЙОННА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІВІДДІЛ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ, МІСТОБУДУВАННЯ,
АРХІТЕКТУРИ ТА ЖИТЛОВО - КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

вул. І Травня, 4, м. Глобине, 39000, тел. (факс) (05365) 24-4-04

08/02/05 № 622/02.04

на № _____ від _____

Відділ регіонального розвитку, містобудування, архітектури та житлово-комунального господарства райдержадміністрації, розглянувши подані Вами заяву на видачу будівельного паспорта, копії державних актів на право власності на земельні ділянки та ескіз намірів забудови, повідомляє, що визначити відповідність намірів забудови на дану земельну ділянку неможливо із-за відсутності містобудівної документації, а саме генерального плану села Липове, плану зонування та детального плану території.

Начальник відділу

В.О.Стьожка

Відповідь, звичайно, вражає. Адже за такою логікою, будуватися в селах, де не прийнятий генплан, взагалі не можна?

Розглянемо дану ситуацію детальніше, та захистимо права порядних селян-забудовників.

1. Отже, що таке будівельний паспорт забудови земельної ділянки і як його отримати?

Порядок отримання будівельного паспорта передбачено статтями 26, 27, 29 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» (надалі Закон) та Порядком видачі будівельного паспорта забудови земельної ділянки, затвердженим Наказом Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 05.07.2011 р. № 103 (надалі Порядок).

Відповідно до ч. 1 ст. 27 Закону, **збудова присадибних, дачних і садових земельних ділянок може здійснюватися на підставі будівельного паспорта забудови земельної ділянки (будівельний паспорт)**. Будівельний паспорт визначає комплекс містобудівних та архітектурних вимог до розміщення і будівництва індивідуального (садибного) житлового будинку, садового, дачного будинку **не вище двох поверхів (без урахування мансардного поверху) з площею до 300 квадратних метрів**, господарських

будівель і споруд, гаражів, елементів благоустрою та озеленення земельної ділянки.

Відповідно до п. 2.1. розділу III Порядку, будівельний паспорт може видаватися **уповноваженим органом містобудування та архітектури безпосередньо, через центри надання адміністративних послуг, або через Єдиний державний портал адміністративних послуг**. Будівельний паспорт надається на безоплатній основі **протягом десяти робочих днів з дня надходження пакета документів**, до якого входять:

- заява на видачу будівельного паспорта;
- засвідчена в установленому порядку копія документа, що засвідчує право власності або користування земельною ділянкою, або договір суперфіцію;
- ескізні наміри забудови (місце розташування будівель та споруд на земельній ділянці, відстані до меж сусідніх земельних ділянок та розташованих на них об'єктів, інженерних мереж і споруд, фасади та плани поверхів об'єктів із зазначенням габаритних розмірів, перелік систем інженерного забезпечення, у тому числі автономного, що плануються до застосування, тощо);
- проект будівництва (за наявності);
- засвідчена в установленому порядку згода співвласників земельної ділянки (житлового будинку) на забудову.

2. Які етапи необхідні пройти для забудови ділянки на підставі будівельного паспорта?

Частина 5 ст. 26 Закону встановлює загальний порядок проектування та будівництва об'єктів, а саме:

- 1) отримання замовником або проектувальником вихідних даних;
- 2) розроблення проектної документації та проведення у випадках, передбачених статтею 31 цього Закону, її експертизи;
- 3) затвердження проектної документації;
- 4) виконання підготовчих та будівельних робіт;
- 5) прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів;
- 6) реєстрація права власності на об'єкт містобудування.

Проте, для будівельного паспорта встановлюється спрощена процедура будівництва. А саме, відповідно до ч. 2 ст. 27 Закону, проектування на підставі будівельного паспорта здійснюється **без отримання містобудівних умов та обмежень**, а розроблення **проекту будівництва** здійснюється **виключно за бажанням замовника**.

Що ж до **вихідних даних** – відповідно до ч. 1 ст. 29 Закону вони являють собою:

- 1) містобудівні умови та обмеження;
- 2) технічні умови;
- 3) завдання на проектування.

Відповідно до ч. 1 ст. 20 Закону, технічні умови – це комплекс умов та вимог до інженерного забезпечення об'єкта будівництва, які повинні відповідати його розрахунковим параметрам, зокрема щодо водо-, тепло-, енерго- і газопостачання, каналізації, радіофікації, зовнішнього освітлення, відведення зливових вод, телефонізації, телекомунікації, диспетчеризації, пожежної та техногенної безпеки.

Відповідно до ч. 2 ст. 30 Закону, фізична чи юридична особа, яка має намір щодо забудови земельної ділянки, що перебуває в її власності або користуванні, **має право на одержання технічних умов згідно із поданою нею заявою**.

Таким чином, отримання вихідних даних (містобудівних умов та обмежень, технічних умов, завдання з проектування), **не є обов'язковим у випадку забудови на підставі будівельного паспорта**.

Замовник має право виконувати будівельні роботи після подання замовником повідомлення про початок виконання будівельних робіт відповідному органу державного архітектурно-будівельного контролю (ч. 1 ст. 34 Закону)

Таким чином, можна навести обов'язкові етапи забудови ділянки на підставі будівельного паспорта:

- 1) отримання будівельного паспорта на підставі поданого пакету документів;
- 2) подання повідомлення про початок виконання будівельних робіт;
- 3) виконання підготовчих та будівельних робіт;
- 4) прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів;

5) реєстрація права власності на об'єкт містобудування.

3. Яким же документам має відповідати будівельний паспорт?

Відповідно до п. 1.4. Порядку, розроблення будівельного паспорта здійснюється:

- в межах населених пунктів - **відповідно до наявної містобудівної документації на місцевому рівні;**
- за межами населених пунктів - **відповідно до детальних планів територій та планувальних рішень проектів садівницьких та дачних товариств.**

Відповідно до п. 2.3. Порядку, уповноважений орган містобудування та архітектури на підставі отриманих документів визначає відповідність намірів забудови земельної ділянки вимогам чинної містобудівної документації на місцевому рівні, детальним планам територій, планувальним рішенням проектів садівницьких та дачних товариств, державним будівельним нормам, стандартам і правилам.

Відповідно до ч. 1 ст. 27 Закону, за наявності плану зонування території розроблення будівельного паспорта здійснюється на його підставі.

До містобудівної документації на місцевому рівні належать **генеральні плани населених пунктів, плани зонування територій і детальні плани територій** (ч. 1 ст. 16 Закону). **Що ж до генерального плану населеного пункту – він не є обов'язковим для населених пунктів із чисельністю населення до 50 тисяч осіб. У таких випадках генеральні плани можуть поєднуватися з детальними планами всієї території таких населених пунктів** (ч. 2 ст. 17 Закону).

Висновки

✓ Якщо містобудівна документація на місцевому рівні не прийнята, а плани зонування території відсутні, уповноважений орган містобудування та архітектури не може відмовити у видачі будівельного паспорта, оскільки він проводить перевірку відповідності лише чинної містобудівної документації. При цьому, до забудови ділянки діють правила, встановлені Земельним кодексом України для відповідної категорії земель, який встановлює також правила та обмеження забудови земельної ділянки певного цільового призначення.

✓ Будівництво на підставі будівельного паспорта має здійснюватися у відповідності до детальних планів забудови території. Відсутність генерального плану та плану зонування території не є підставою для відмови у видачі будівельного паспорта.

Анна Туманян
Юрисконсульт

Аудиторської фірми «Аналітик»
ao.tumanyan@gmail.com